

คู่มือการดำเนินงาน

โครงการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม ตามแผนที่การเกษตรเชิงรุก (Zoning by Agri-Map)

ภายใต้โครงการบริหารจัดการการผลิตสินค้าเกษตรตามแผนที่เกษตรเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก (Agri-Map)

กองนโยบายและแผนการใช้ที่ดิน
กรมพัฒนาที่ดิน
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

<https://qr.go.page.link/Gw8Hg>

ฉบับปรับปรุง

มิถุนายน 2569

คำนำ

โครงการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม (Zoning by Agri-Map) เป็นหนึ่งในนโยบายสำคัญของรัฐบาลและกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ที่ใช้ขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาภาคเกษตรกรรมจากการปลูกหรือมีกิจกรรมการผลิตในพื้นที่ศักยภาพต่ำ (เหมาะสมเล็กน้อย: S3 และไม่เหมาะสม: N) โดยจากฐานข้อมูลแผนที่เกษตรเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก (Agri-Map) พื้นที่ศักยภาพต่ำที่ไม่เหมาะสมกับกิจกรรมการผลิตมีหลายล้านไร่ อันเป็นสาเหตุที่ส่งผลให้ต้นทุนการผลิตในการจัดการพื้นที่และไม่คุ้มทุนในการผลิตของเกษตรกร คู่มือการดำเนินงานโครงการฯ เป็นแนวทางปฏิบัติสำคัญในการขับเคลื่อนการดำเนินงานของกรมพัฒนาที่ดินที่ได้รับผิดชอบงานตามนโยบายของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์และการปฏิบัติงานในพื้นที่ของสำนักงานพัฒนาที่ดินและสถานีพัฒนาที่ดิน ด้วยเหตุนี้กองนโยบายและแผนการใช้ที่ดินจึงดำเนินการทบทวนและปรับปรุงคู่มือฯ ตามมติคณะทำงานติดตามการดำเนินงานโครงการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม (Zoning by Agri-Map) ครั้งที่ 1/2569 ให้มีความเหมาะสม ชัดเจน และครอบคลุมการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่กรมพัฒนาที่ดินต่อไป

คณะผู้จัดทำ
กุมภาพันธ์ 2569

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	1
สารบัญ	2
บทที่ 1 บทนำ	3
สาระสำคัญของโครงการ	3
วัตถุประสงค์ของการดำเนินโครงการ	4
ขอบเขต	4
คำจำกัดความ	4
หน่วยงานและบทบาทหน้าที่ความเชื่อมโยง	5
บทที่ 2 กระบวนการทำงาน	7
การเตรียมการโครงการ	7
กระบวนการทำงานและวางแผนปรับเปลี่ยนการผลิตในภาพรวมของกระทรวงฯ	8
บทที่ 3 ขั้นตอนการดำเนินงานของกรมพัฒนาที่ดิน	9
กำหนดพื้นที่เป้าหมายจากพื้นที่ที่ไม่เหมาะสม	9
ขั้นตอนการดำเนินงานในภาพรวมของกรมพัฒนาที่ดิน	9
ขั้นตอนการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ สพด.	12
บทที่ 4 กิจกรรมการปรับเปลี่ยนของกรมพัฒนาที่ดิน	13
การจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ	13
การสนับสนุนปัจจัยการผลิต	22
การสำรวจออกแบบแปลงหน้างานจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ	22
บทที่ 5 การจัดซื้อจัดจ้าง การควบคุมงาน การตรวจการจ้าง	23
เอกสารอ้างอิง	27
ภาคผนวก	28
แบบฟอร์มที่ใช้	28
การบันทึกข้อมูล	31
การประชาสัมพันธ์โครงการ	32
คำถามที่พบบ่อย	33
ตัวอย่างแบบงานจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำของโครงการฯ	35
ภาพกิจกรรมการปรับเปลี่ยน	36
คณะผู้จัดทำ	38

บทที่ 1

บทนำ

1. สาระสำคัญของโครงการ

ปัจจุบันปัญหาสำคัญด้านการเกษตรของประเทศไทย คือ ต้นทุนการผลิตสูง สินค้าเกษตรล้นตลาดในบางช่วงทำให้เกิดปัญหาราคาสินค้าตกต่ำ เกิดความไม่สมดุลระหว่างผลผลิตของสินค้าเกษตรกับความต้องการของตลาด ซึ่งเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องเป็นเวลานาน สาเหตุสำคัญอย่างหนึ่งที่ทำให้เกิดปัญหาดังกล่าว คือ เกษตรกรจำนวนมากผลิตสินค้าเกษตรในพื้นที่ไม่เหมาะสม กระทรวงเกษตรและสหกรณ์จึงให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการพื้นที่ที่ไม่เหมาะสม โดยเฉพาะในพื้นที่ที่ปลูกข้าวและพืชเศรษฐกิจอื่น ๆ ให้เกิดการปรับเปลี่ยนการผลิตในพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมไปสู่กิจกรรมการผลิตที่มีความเหมาะสม และมีประสิทธิภาพในการใช้ที่ดินอย่างยั่งยืน จึงเป็นที่มาของโครงการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม (Zoning by Agri-Map) เป็นการสนับสนุนการปรับเปลี่ยนโครงสร้างการผลิตตามแผนที่เกษตรเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก (Agri-Map) โดยบูรณาการข้อมูลพื้นฐานเชิงพื้นที่ด้านการเกษตรจากทุกหน่วยงานในกระทรวงเกษตรและสหกรณ์และหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย ข้อมูลทรัพยากรพื้นฐานการผลิต (ดิน น้ำ พืช) ข้อมูลเกษตรกร เศรษฐกิจ และสังคม สามารถนำไปใช้วางแผนการผลิตสินค้าเกษตรภายในพื้นที่ และบริหารจัดการสินค้าเกษตรให้สอดคล้องกับสภาพความเหมาะสมของปัจจัยการผลิตและการตลาดในพื้นที่ได้อย่างดี นอกจากนี้ยังสามารถนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการปรับเปลี่ยนพื้นที่ปลูกพืชแต่ละชนิด โดยพื้นที่ระดับความเหมาะสมสูง (S1) และพื้นที่ระดับความเหมาะสมปานกลาง (S2) กระทรวงเกษตรและสหกรณ์มีนโยบายส่งเสริมการเพิ่มประสิทธิภาพและลดต้นทุนในการผลิตให้แก่เกษตรกร สำหรับพื้นที่ระดับความเหมาะสมเล็กน้อย (S3) และพื้นที่ไม่เหมาะสม (N) มีมาตรการ ส่งเสริม สนับสนุน และจูงใจเกษตรกรปรับเปลี่ยนกิจกรรมการผลิตสินค้าตามความเหมาะสมของศักยภาพพื้นที่ อันจะส่งผลให้มีรายได้เพิ่มและสร้างความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

ในการดำเนินงานโครงการ Zoning by Agri-Map มีแผนในการปรับเปลี่ยนกิจกรรมการผลิตในพื้นที่เหมาะสมเล็กน้อย (S3) และพื้นที่ไม่เหมาะสม (N) สอดคล้องกับนโยบายยุทธศาสตร์รัฐบาล ยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (2560-2579) ในยุทธศาสตร์ที่ 2 (การสร้างความสามารถในการแข่งขัน) ยุทธศาสตร์ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและยกระดับมาตรฐานสินค้า) เป้าหมาย 6 ล้านไร่ แผน 5 ปี (2560-2564) เป้าหมาย 1.5 ล้านไร่ และแผนรายปี เป้าหมาย 300,000 ไร่ และสอดคล้องกับนโยบายรัฐบาล ปี 2562 (นโยบายหลักที่ 5 การพัฒนาเศรษฐกิจและความสามารถในการแข่งขันของไทย) ข้อ 5.3 พัฒนาภาคเกษตร (5.3.2 ลดต้นทุนและเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตที่เหมาะสมและไม่ก่อให้เกิดภาระทางการเงินการคลังของภาครัฐ) โดยมีเป้าหมาย คือ การผลิตสินค้าเกษตรมีประสิทธิภาพและสินค้าเกษตรมีมาตรฐาน โดยการสนับสนุนของหน่วยงานกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ร่วมกับเกษตรกรและภาคเอกชน ในการปรับเปลี่ยนพื้นที่ไม่เหมาะสมไปเป็นกิจกรรมอื่นที่เหมาะสม ได้แก่ 1) การปศุสัตว์/ปลูกพืชอาหารสัตว์ 2) การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำจืด 3) การปลูกพืชเศรษฐกิจ/พืชทางเลือกอื่น และ 4) การทำเกษตรผสมผสาน หรือปรับเปลี่ยนเป็นกิจกรรมการเกษตรอื่น ๆ ที่เหมาะสมกับความต้องการของตลาด ทั้งนี้หน่วยงานของรัฐจะสนับสนุนปัจจัยการผลิต เช่น พันธุ์ไม้ พันธุ์ปลา เป็นต้น

2. วัตถุประสงค์ของการดำเนินโครงการ

- 2.1 เพื่อปรับเปลี่ยนพื้นที่ที่ไม่เหมาะสม ไปสู่การผลิตที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ สังคม และเศรษฐกิจ
- 2.2 เพื่อยกระดับการใช้ที่ดินให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
- 2.3 เพื่อลดความเสี่ยงจากการผลิตสินค้าเกษตร

3. ขอบเขต

โครงการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม (Zoning by Agri-Map) เป็นนโยบายสำคัญของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยมีเป้าหมายให้มีการใช้ประโยชน์ที่ดินของประเทศให้เกิดประโยชน์มีประสิทธิภาพตรงตามศักยภาพของที่ดินและสอดคล้องกับความต้องการของตลาดมากที่สุด โดยการกำหนดเขตเหมาะสมในการปลูกพืช ปศุสัตว์ และประมง โดยใช้ข้อมูลทางวิชาการในการวิเคราะห์ศักยภาพของพื้นที่ ซึ่งจะรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ข้อมูลภูมิอากาศ ดิน น้ำ สภาพแวดล้อมด้านต่าง ๆ นำมาประกอบกับข้อมูลความต้องการในการผลิตพืช สัตว์ ประมง ในแต่ละชนิด รวมทั้งวิเคราะห์ร่วมกับความต้องการของตลาด เพื่อหาความเหมาะสมของการทำการเกษตรในแต่ละพื้นที่ ที่ทำให้เกิดประสิทธิภาพในการผลิตสูง ซึ่งจะทำให้เกษตรกรมีผลกำไรที่สูงกว่าการทำเกษตรในพื้นที่ที่ไม่เหมาะสม โดยรัฐบาลมีมาตรการสนับสนุน จูงใจ ให้ข้อมูลและคำแนะนำทางวิชาการแก่เกษตรกรในการปรับเปลี่ยนการทำการเกษตร ภายใต้เงื่อนไขว่าต้องเป็นความสมัครใจและความพึงพอใจของเกษตรกรเป็นหลัก

โดยดำเนินการในจังหวัดที่มีการปลูกพืชเศรษฐกิจในพื้นที่ที่เหมาะสมเล็กน้อย (S3) และพื้นที่ที่ไม่เหมาะสม (N) ซึ่งเป็นบริเวณที่มีผลผลิตต่ำ ส่วนใหญ่พบปัญหาขาดน้ำ ดินอุดมสมบูรณ์ต่ำ ดินตื้น ดินทรายจัด ดินเค็ม น้ำท่วมขัง ตลอดจนพื้นที่ที่มีความลาดชันสูง ตามข้อมูลแผนที่ Agri-Map หรือตามความเห็นของคณะทำงานในพื้นที่

4. คำจำกัดความ

4.1 การบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม (Zoning by Agri-Map) เป็นนโยบายสำคัญของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยมีเป้าหมายให้มีการใช้ประโยชน์ที่ดินของประเทศให้เกิดประโยชน์มีประสิทธิภาพ ตรงตามศักยภาพของที่ดินและสอดคล้องกับความต้องการของตลาดมากที่สุด

4.2 การกำหนดเขตเหมาะสมในการปลูกพืช ปศุสัตว์ และประมง ใช้ข้อมูลทางวิชาการในการวิเคราะห์ศักยภาพของพื้นที่ โดยการรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ข้อมูลภูมิอากาศ ดิน น้ำ สภาพแวดล้อมด้านต่าง ๆ นำมาประกอบกับข้อมูลความต้องการในการผลิตพืช ปศุสัตว์ ประมง ในแต่ละชนิด รวมทั้งวิเคราะห์ร่วมกับความต้องการของตลาด เพื่อหาความเหมาะสมของการทำการเกษตรในแต่ละพื้นที่ ที่ทำให้เกิดประสิทธิภาพในการผลิตสูง ซึ่งจะทำให้เกษตรกรมีผลกำไรที่สูงกว่าการทำเกษตรในพื้นที่ที่ไม่เหมาะสม โดยรัฐบาลมีมาตรการสนับสนุน สร้างแรงจูงใจ โดยให้ข้อมูลและคำแนะนำทางวิชาการแก่เกษตรกรในการปรับเปลี่ยนการทำการเกษตร ภายใต้เงื่อนไขว่าต้องเป็นความสมัครใจและความพึงพอใจของเกษตรกรเป็นหลัก ทั้งนี้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้มีการประกาศเขตเหมาะสมต่อการปลูกพืช ปศุสัตว์และประมง จำนวน 23 ชนิดสินค้า ได้แก่ พืช 13 ชนิด (ข้าว มันสำปะหลัง ยางพารา ปาล์มน้ำมัน อ้อยโรงงาน ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ สับปะรดโรงงาน ลำไย เงาะ ทุเรียน มังคุด มะพร้าว และกาแฟ ปศุสัตว์ 8 ชนิด (แกะ แพะ โคเนื้อ โคนม สุกร ไก่เนื้อ ไก่ไข่ และกระบือ) และประมง 2 ชนิด (กุ้งทะเล และสัตว์น้ำจืด)

4.3 พื้นที่ทำการเกษตรไม่เหมาะสม หมายถึง พื้นที่ทำการผลิตสินค้าเกษตรและได้ผลผลิต ผลตอบแทนไม่คุ้มค่ากับการลงทุน เนื่องจากที่ดินมีข้อจำกัดที่ไม่เหมาะสมต่อความต้องการของพืชชนิดนั้น เช่น น้ำไม่เพียงพอต่อการเจริญเติบโต ดินต้นส่งผลให้ระบบรากพืชไม่สามารถหาอาหารได้และดินปัญหาต่าง ๆ เช่น ดินเปรี้ยว ดินเค็ม เป็นต้น ในทางปฏิบัติหากเกษตรกรสามารถแก้ไขข้อจำกัดที่ส่งผลต่อการเจริญเติบโตของพืชได้จะสามารถทำการเกษตรได้ผลผลิตที่สูงขึ้นได้ เช่น มีการบริหารจัดการน้ำ การเพิ่มอินทรีย์วัตถุในดิน การทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ เป็นต้น แต่บางพื้นที่จำเป็นต้องมีการลงทุนสูง ซึ่งอาจไม่คุ้มค่าทางด้านเศรษฐกิจ เพื่อแก้ไขข้อจำกัดเหล่านี้วิธีการหนึ่งที่เหมาะสมและลงทุนต่ำในการแก้ปัญหา คือการปรับเปลี่ยนชนิดพืชหรือทำการเกษตรอื่นที่มีความเหมาะสมกับพื้นที่

สำหรับพื้นที่ดำเนินการปรับเปลี่ยนการผลิตในพื้นที่ที่ไม่เหมาะสม หมายถึง พื้นที่ที่เหมาะสมเล็กน้อย (S3) พื้นที่ที่ไม่เหมาะสม (N) และพื้นที่การผลิตที่มีผลตอบแทนต่ำ หรือพื้นที่ตามความเห็นของคณะทำงานในพื้นที่ (สำหรับกรณีบางพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมทางด้านเศรษฐกิจและสังคม แต่อยู่ในพื้นที่เหมาะสมทางกายภาพ ให้คณะทำงานในพื้นที่ ตรวจสอบระดับความเหมาะสมของที่ดินทางกายภาพอีกครั้ง หากพบว่าอยู่ในระดับไม่เหมาะสม (S3 หรือ N) ให้ดำเนินการปรับเปลี่ยนได้)

5. หน่วยงานและบทบาทหน้าที่ความเชื่อมโยง

5.1 หน่วยงานร่วมดำเนินการ

การดำเนินโครงการภายใต้แผนบูรณาการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ รวม 11 หน่วยงาน โดยกรมพัฒนาที่ดินเป็นหน่วยงานหลักและดำเนินการร่วมกับ กรมปศุสัตว์ กรมประมง กรมส่งเสริมการเกษตร กรมวิชาการเกษตร กรมหม่อนไหม สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม กรมส่งเสริมสหกรณ์ กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ การยางแห่งประเทศไทย และสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

5.2 บทบาทหน้าที่และความเชื่อมโยงของหน่วยงาน

1) กรมพัฒนาที่ดิน จัดทำข้อมูลเขตความเหมาะสมของที่ดินสำหรับพืชเศรษฐกิจชนิดต่าง ๆ ให้ข้อมูลทางเลือกในการปรับเปลี่ยนเป็นพืชชนิดใหม่ที่เหมาะสม โดยเผยแพร่ข้อมูลผ่านแอปพลิเคชัน Agri-Map online และ Agri-Map mobile เพื่อหน่วยงานระดับจังหวัดนำข้อมูลไปจัดทำเป็นแผนปฏิบัติ และร่วมกับเกษตรกรทำการปรับเปลี่ยนการผลิตในพื้นที่ รวมทั้งสนับสนุนการปรับเปลี่ยนการผลิตในพื้นที่ที่ไม่เหมาะสม ดำเนินการส่งเสริมให้เกษตรกรปรับเปลี่ยนการผลิตสินค้าเกษตรที่เหมาะสม โดยจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำปรับปรุงโครงสร้างของที่ดินเพื่อทำเกษตรผสมผสาน และสนับสนุนปัจจัยการผลิตด้านการปรับปรุงบำรุงดิน เมื่อโครงสร้างของที่ดินเหมาะสมต่อการผลิต หน่วยงานร่วมก็สามารถเข้าร่วมบูรณาการดำเนินการส่งเสริมปัจจัยอื่น ๆ ที่จำเป็นและเหมาะสมตามภารกิจต่อไป

2) กรมปศุสัตว์ ดำเนินการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตให้กับเกษตรกรในพื้นที่ที่ไม่เหมาะสม โดยปรับเปลี่ยนพื้นที่สำหรับปลูกพืชอาหารสัตว์ ปรับเปลี่ยนพื้นที่ทำนาไม่เหมาะสมเพื่อส่งเสริมการประกอบอาชีพปศุสัตว์ โดยสามารถสนับสนุนปัจจัยการผลิตในการปรับเปลี่ยนสนับสนุนพันธุ์สัตว์ ในพื้นที่ปรับปรุงโครงสร้างของที่ดินของกรมพัฒนาที่ดิน

3) กรมประมง ส่งเสริมให้ความรู้ด้านการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำแก่เกษตรกร และสนับสนุนปัจจัยการผลิตในการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำในพื้นที่ที่ไม่เหมาะสม โดยอาจจะดำเนินการเองหรือเข้าร่วมบูรณาการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำในแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทานที่กรมพัฒนาที่ดินดำเนินการ

4) **กรมส่งเสริมการเกษตร** ส่งเสริมให้เกษตรกรปรับเปลี่ยนการผลิตเป็นพืชที่เหมาะสม โดยสามารถสนับสนุนปัจจัยการผลิตในการปรับเปลี่ยน สนับสนุนพันธุ์ไม้เศรษฐกิจอื่นหรือพืชทางเลือก เช่น อ้อย มันสำปะหลัง ไม้ผล ในพื้นที่ปรับปรุงโครงสร้างของที่ดินของกรมพัฒนาที่ดิน

5) **กรมวิชาการเกษตร** บริหารจัดการการผลิตสินค้าเกษตรตามแผนที่ Agri-Map ปรับเปลี่ยนพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมเป็นแปลงต้นแบบ โดยสามารถสนับสนุนปัจจัยการผลิตในการปรับเปลี่ยน สนับสนุนพันธุ์ไม้เศรษฐกิจอื่นในพื้นที่ปรับปรุงโครงสร้างของที่ดินของกรมพัฒนาที่ดิน

6) **กรมหม่อนไหม** เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตหม่อนไหมในพื้นที่ที่ไม่เหมาะสม โดยสามารถสนับสนุนปัจจัยการผลิตในการปรับเปลี่ยน สนับสนุนพันธุ์หม่อนในพื้นที่ปรับปรุงโครงสร้างของที่ดินของกรมพัฒนาที่ดิน

7) **สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม** ปรับเปลี่ยนพื้นที่การผลิตไม่เหมาะสมในเขตปฏิรูปที่ดิน โดยสามารถร่วมกับกรมพัฒนาที่ดินให้ปรับปรุงโครงสร้างของที่ดินในพื้นที่เขตปฏิรูปที่ดินที่ไม่เหมาะสม สนับสนุนปัจจัยการผลิตในการปรับเปลี่ยน สนับสนุนพันธุ์ไม้เศรษฐกิจอื่นหรือพืชทางเลือก

8) **กรมส่งเสริมสหกรณ์** ปรับเปลี่ยนพื้นที่การผลิตไม่เหมาะสมในเขตพื้นที่นิคมสหกรณ์ โดยสามารถร่วมกับกรมพัฒนาที่ดินให้ปรับปรุงโครงสร้างของที่ดินในเขตพื้นที่นิคมสหกรณ์ที่ไม่เหมาะสม สนับสนุนปัจจัยการผลิตในการปรับเปลี่ยน สนับสนุนพันธุ์ไม้เศรษฐกิจอื่นหรือพืชทางเลือก จัดหาตลาดแหล่งรับซื้อผลผลิต

9) **กรมตรวจบัญชีสหกรณ์** อบรมการจัดทำบัญชีต้นทุนอาชีพเกษตรกรในพื้นที่ปรับเปลี่ยนการผลิต ที่ทุกหน่วยงานได้ดำเนินการปรับเปลี่ยนพื้นที่เสร็จเรียบร้อยแล้ว

10) **การยางแห่งประเทศไทย** ปรับเปลี่ยนพื้นที่ปลูกยางพาราไม่เหมาะสมเป็นปาล์มน้ำมัน ไม้ผล ไม้ยืนต้น โดยสามารถร่วมกับกรมพัฒนาที่ดินให้ปรับปรุงโครงสร้างของที่ดินในเขตปรับเปลี่ยนพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมในการปลูกยางพารา สนับสนุนปัจจัยการผลิตในการปรับเปลี่ยน สนับสนุนพันธุ์ไม้เศรษฐกิจอื่นหรือพืชทางเลือก เช่น ปาล์มน้ำมัน ไม้ผล ไม้ยืนต้น

11) **สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร** จัดทำแนวทางการบริหารจัดการสินค้าเกษตรที่สำคัญเหมาะสมกับศักยภาพของพื้นที่ ติดตามและประเมินผลโครงการฯ พร้อมนำเสนอแนะรายงานแก่หน่วยงานเพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงานโครงการฯ ให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเกิดประโยชน์แก่เกษตรกรมากที่สุด

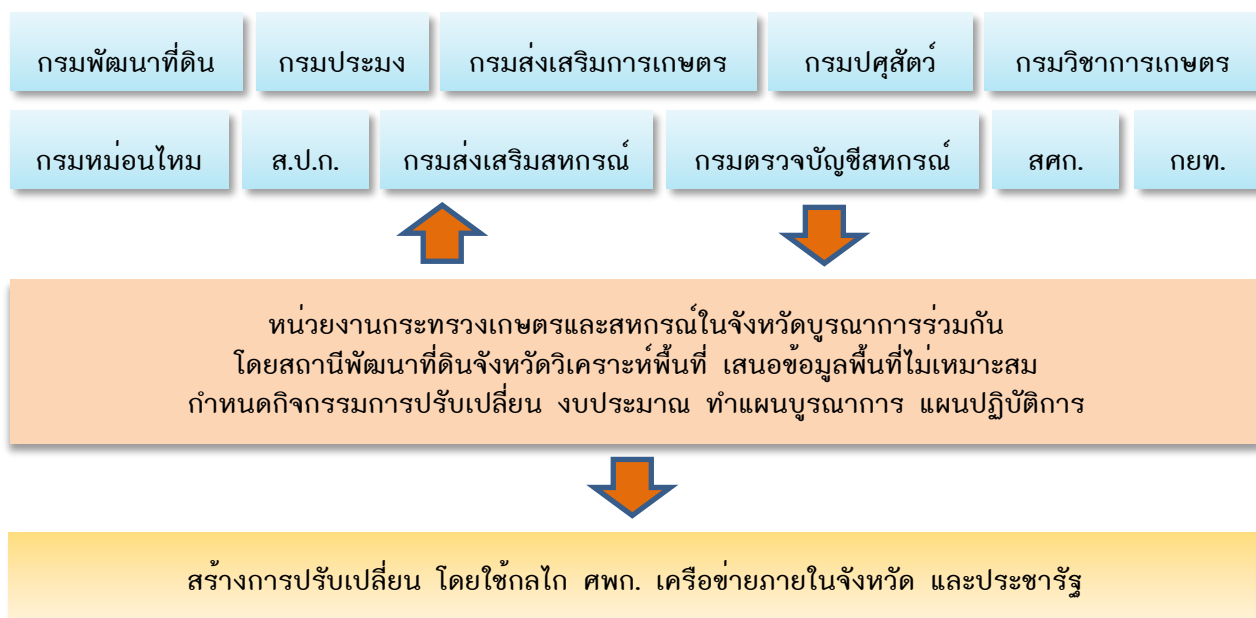
บทที่ 2

กระบวนการทำงาน

1. การเตรียมการโครงการ Zoning by Agri-Map

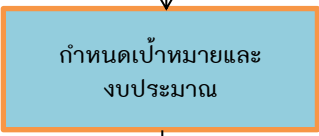
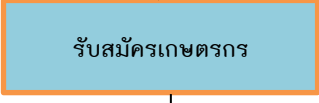
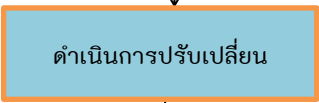
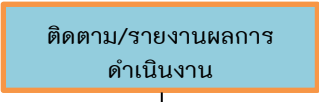
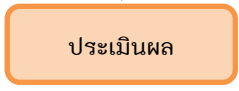
ดำเนินการโดยให้หน่วยงานกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ในจังหวัดบูรณาการร่วมกัน โดยมี สถานีพัฒนาที่ดินจังหวัดเป็นฝ่ายเลขานุการ พิจารณาเสนอข้อมูลพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมจาก Agri-Map และ วิเคราะห์พื้นที่ตามรายสินค้า จากข้อมูลภาพถ่ายพื้นที่ที่ไม่เหมาะสม (S3 หรือ N) กับพืชเศรษฐกิจสำคัญของจังหวัด วิเคราะห์นโยบาย ยุทธศาสตร์ชาติและกลุ่มจังหวัด สินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่เป็นเลิศ (Champion Product) พืชที่มีข้อบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical Indication crops: GI crops) และเกษตรอินทรีย์ ร่วมกับข้อมูลทางด้านเศรษฐกิจสังคม การคมนาคมขนส่ง (Logistics) แหล่งรับซื้อ โรงงาน สหกรณ์ และโครงสร้างพื้นฐานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง จากนั้นกำหนดกิจกรรมการปรับเปลี่ยน งบประมาณ พร้อมทั้งจัดทำแผนบูรณาการและแผนปฏิบัติ โดยมีหน่วยงานทั้งส่วนกลาง และส่วนภูมิภาคดำเนินการร่วมกัน ผ่านกลไกศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) เครือข่ายภายในจังหวัดและประชารัฐ เพื่อยกระดับการผลิตและการบริหารจัดการ

การเตรียมการโครงการ Zoning by Agri-Map

ภาพที่ 1 การเตรียมการโครงการ Zoning by Agri-Map

2. กระบวนการทำงานและวางแผนปรับเปลี่ยนการผลิตในภาพรวม ของกระทรวงฯ

ลำดับ	ผังกระบวนการ	รายละเอียด	ผู้รับผิดชอบ	ระยะ เวลา	แบบ ฟอร์ม	เอกสาร อ้างอิง
1	 นโยบาย การปรับเปลี่ยนการผลิต ในพื้นที่ไม่เหมาะสม	- การปรับเปลี่ยนการผลิตในพื้นที่ไม่เหมาะสม S3, N บนพื้นฐานความสมัครใจของเกษตรกร	เจ้าหน้าที่ กนพ. สพข. สพด. และหน่วยงานร่วมฯ	ต.ค.-ก.ย.		
2	 กำหนดเป้าหมายและ งบประมาณ	- ประชุมคณะทำงานฯ เพื่อกำหนดพื้นที่เป้าหมาย และงบประมาณ ร่วมกับหน่วยงานราชการส่วนกลาง	คณะทำงาน ขับเคลื่อนฯ	ต.ค.		รายงานการประชุม คณะทำงาน ขับเคลื่อนฯ
3	 สนับสนุน จูงใจ ให้ เกษตรกรปรับเปลี่ยน	- ประชาสัมพันธ์ ชี้แจงรายละเอียดโครงการ กิจกรรม การสนับสนุนของหน่วยงานราชการ และเครือข่าย โอกาสทางการตลาด	เจ้าหน้าที่ สพด. และหน่วยงานร่วมฯ ส่วนภูมิภาค	พ.ย.-ธ.ค.		
4	 รับสมัครเกษตรกร	- รับสมัคร คัดเลือกเกษตรกรที่ทำการผลิตผลอยู่ในพื้นที่ไม่เหมาะสม	เจ้าหน้าที่ สพด. และหน่วยงานร่วมฯ ส่วนภูมิภาค	ม.ค.-มี.ค.		
5	 พื้นที่ เกษตรกร ไม่ผ่านเกณฑ์ ไม่ ปรับเปลี่ยน ผ่านเกณฑ์	- ตรวจสอบพื้นที่ด้วย Agri-Map - พิจารณาพื้นที่ร่วมกับเกษตรกร - แจกผลทางเลือกและวางแผนปรับเปลี่ยนการผลิตร่วมกับเกษตรกร	เจ้าหน้าที่ สพด. และหน่วยงานร่วมฯ ส่วนภูมิภาค	ม.ค.-มิ.ย.		
6	 ดำเนินการปรับเปลี่ยน	- ดำเนินการปรับเปลี่ยนพื้นที่ตามแผนปฏิบัติการของแต่ละหน่วยงาน	เจ้าหน้าที่ สพด. และหน่วยงานร่วมฯ ส่วนภูมิภาค	ม.ค.-ก.ย.		
7	 ติดตาม/รายงานผลการ ดำเนินงาน	- ติดตามและรายงานผลการดำเนินงาน	เจ้าหน้าที่ กนพ. สพด. สศก. และหน่วยงานร่วมฯ ส่วนภูมิภาค	ม.ค.-ก.ย.	Zoning 01	
8	 ประเมินผล	- ประเมินผลสัมฤทธิ์การเข้าร่วมโครงการที่ผ่านมา - ต่อยอดเป็นแปลงต้นแบบ/แปลงใหญ่	สศก.	ปีงบประมาณ ถัดไป		

ขั้นตอนการดำเนินงาน ของกรมพัฒนาที่ดิน

จากข้อมูล Agri-Map พบว่าประเทศไทยมีพื้นที่ไม่เหมาะสม (N) ต่อการทำการเกษตร 11.5 ล้านไร่ เป็นพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมสำหรับการปลูกข้าวมากที่สุด 6.5 ล้านไร่ ให้ดำเนินการกำหนดพื้นที่เป้าหมายจากพื้นที่ไม่เหมาะสมในจังหวัดและวิเคราะห์ความเหมาะสมเพื่อปลูกพืชทดแทน จาก Agri-Map ส่งเสริมการปรับเปลี่ยนพื้นที่ไม่เหมาะสมเป็นเกษตรกรรมทางเลือกอื่น พร้อมทั้งระบุงการผลิตรายได้เดิมและกำหนดสินค้าที่ต้องการปรับเปลี่ยนการผลิต

การกำหนดพื้นที่เป้าหมายปรับเปลี่ยนการผลิตในพื้นที่ไม่เหมาะสม เป็นไปตามความต้องการของเกษตรกรที่จะทำการปรับเปลี่ยนเป็นกิจกรรมอื่น และงบประมาณที่ได้รับการจัดสรรโดยจัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ และปรับสภาพพื้นที่ให้เหมาะสมเพื่อรองรับการปรับเปลี่ยนเป็นเกษตรผสมผสานและปลูกพืชชนิดอื่น

ขั้นตอนการดำเนินงาน	ระยะเวลา	ผู้รับผิดชอบ	แบบฟอร์ม/ข้อมูลที่ใช้
1. รวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการพื้นที่ 1) ข้อมูลกายภาพ 2) ข้อมูลทางด้านเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องกับความต้องการของตลาด 3) พื้นที่ดำเนินงาน 4) รวบรวมข้อมูลทั้งประเทศ 5) ประมวลผลเป็นแผนที่	ต.ค.-ก.ย.	เจ้าหน้าที่ กนพ.	- เขตเหมาะสมสำหรับการปลูกพืชเศรษฐกิจและฐานข้อมูลเพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการเชิงรุก (Zoning by Agri-Map)
2. เตรียมความพร้อมบุคลากร ประชุม/อบรม/ชี้แจง ให้ความรู้แนวทางการปฏิบัติงานสำหรับบุคลากรในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค	ต.ค.-มี.ค.	เจ้าหน้าที่ กนพ.	
3. กำหนดเขตพื้นที่ความเหมาะสมการผลิตสินค้าเกษตรระดับประเทศ 1) กำหนดข้อมูลความเหมาะสมของที่ดิน 2) วิเคราะห์และจัดทำเป็นแผนที่เขตความเหมาะสมของที่ดินสำหรับการผลิตสินค้าเกษตรระดับประเทศ 3) สนับสนุนข้อมูลแก่เจ้าหน้าที่ส่วนภูมิภาค สพข. สพด. และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ข้อมูลที่ได้รับรวบรวมจากทุกหน่วยงานบูรณาการ ได้รับพิจารณาเห็นชอบจากคณะกรรมการขับเคลื่อนการดำเนินงานบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม (Zoning by Agri-Map)	ต.ค.-พ.ย.	เจ้าหน้าที่ กนพ.	

ขั้นตอนการดำเนินงาน	ระยะเวลา	ผู้รับผิดชอบ	แบบฟอร์ม/ข้อมูลที่ใช้
4. ตรวจสอบปัจจัยพื้นที่ของเกษตรกรกับ Agri-Map เพื่อกำหนดพื้นที่เป้าหมายจากพื้นที่ที่ไม่เหมาะสม (S3 และ N) 1) ศึกษาพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมต่อการปลูกพืช (ข้าว ยางพารา เป็นต้น) จากฐานข้อมูล Agri-Map ซึ่งควรเน้นไปที่ ตำบล/อำเภอ ที่มีพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมจำนวนมากก่อน 2) ลงสำรวจพื้นที่ในเบื้องต้น พบผู้นำชุมชน หมอดินอาสา ตัวแทนเกษตรกร	ต.ค.-พ.ย.	เจ้าหน้าที่ สผด.	- แผนที่ความเหมาะสมของที่ดินสำหรับพืชหลักในจังหวัดทั้งในส่วนที่ไม่เหมาะสมและส่วนที่เหมาะสมสำหรับพืชใหม่ตาม Agri-Map
5. ชี้แจงรายละเอียดโครงการให้หน่วยงานในพื้นที่ทราบ ในการประชุมส่วนราชการจังหวัด 1) ประชุมชี้แจงรายละเอียดโครงการให้หน่วยงานในพื้นที่ทราบ 2) ทราหรือการดำเนินงานร่วมกัน	ต.ค.-ธ.ค.	เจ้าหน้าที่ สผด.	- รายละเอียดโครงการฯ
6. รับสมัคร/คัดเลือกเกษตรกร 1) จัดประชาคม เพื่อประชาสัมพันธ์สร้างการรับรู้ ชี้แจงวัตถุประสงค์ รายละเอียดของโครงการฯ ให้เกษตรกรทราบ 2) เกษตรกรที่สนใจและต้องการปรับเปลี่ยนกิจกรรมการผลิตใหม่ในพื้นที่ที่ไม่เหมาะสม โดยแจ้งความจำนงค์ทางเจ้าหน้าที่ สผด. และหมอดินอาสาใกล้บ้าน 3) ตรวจสอบพื้นที่แปลงเกษตรกรที่สมัครจะเข้าร่วมดำเนินการ (ที่มีเอกสารสิทธิ์) และแผนที่ Agri-Map ตามเงื่อนไขของโครงการ	ต.ค.-พ.ย.	เจ้าหน้าที่ สผด.	
7. แปลงผล/คัดเลือกพื้นที่ ใช้แผนที่ Agri-Map เป็นแผนที่นำทางในการหากิจกรรมใหม่ที่เหมาะสม คัดเลือกพื้นที่จากการสมัครของเกษตรกรที่ประสงค์จะดำเนินการปรับเปลี่ยน และผ่านเกณฑ์/เงื่อนไขการเข้าร่วมโครงการดังนี้ 1) พื้นที่ทำกินมีเอกสารสิทธิ์อยู่ในเขตไม่เหมาะสม ซึ่งเกษตรกรตรวจสอบได้จากข้อมูลแผนที่ Agri-Map หรือสอบถามจากเจ้าหน้าที่สถานีพัฒนาที่ดินจังหวัด 2) เป็นพื้นที่ที่เกษตรกรได้รับผลผลิตต่ำหรือรายได้ต่ำที่ต้องปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับตลาด ตามความเห็นของคณะทำงานในพื้นที่ 3) เกษตรกรสนใจและสมัครเข้าร่วม พร้อมจะพัฒนาพื้นที่ และอาจจะขยายผลเองได้หากไม่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐ 4) การปรับเปลี่ยนการใช้ที่ดินและการผลิต เกษตรกรควรพิจารณาความสมดุลของปริมาณน้ำ แรงงาน และการตลาดด้วย 5) ดำเนินการในพื้นที่เกษตรกรไม่เกิน 15 ไร่ ต่อครัวเรือน 6) เป้าหมายการผลิตเพื่อบริโภค ลดค่าใช้จ่าย จำหน่ายเป็นรายได้ และเพื่อการใช้ที่ดินอย่างยั่งยืน 7) ให้สิทธิแก่เกษตรกรที่แจ้งความประสงค์ ก่อน-หลัง หรือหมอดินอาสา หรือเกษตรกรนาร่องที่ต้องการเป็นต้นแบบ หรือเกษตรกรในโครงการตามนโยบายของรัฐ ก่อน และตรงตามเงื่อนไขของโครงการ	ธ.ค.	เจ้าหน้าที่ สผด.	
8. แจกผลและเสนอทางเลือกแก่เกษตรกร แจกผลแก่เกษตรกรที่สมัครปรับเปลี่ยนพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมไปเป็นเกษตรผสมผสานหรือพืชเศรษฐกิจอื่น โดยกำหนดกิจกรรมร่วมกันระหว่างเจ้าหน้าที่กับเกษตรกรที่ผ่านการคัดเลือกพื้นที่ เจ้าหน้าที่อาจเสนอกิจกรรมทางเลือกเพื่อประกอบการตัดสินใจของเกษตรกร	ม.ค.	เจ้าหน้าที่ สผด.	

ขั้นตอนการดำเนินงาน	ระยะเวลา	ผู้รับผิดชอบ	แบบฟอร์ม/ข้อมูลที่ใช้
9. ส่งเสริมการปรับเปลี่ยนพื้นที่ไม่เหมาะสม ดำเนินการ ดังนี้ 1) ออกแบบและประเมินราคาการดำเนินการ 2) ตรวจสอบ/อนุมัติ 3) โอนงบประมาณดำเนินการ 4) เมื่อได้งบประมาณแล้วประสานกับเกษตรกรนัดหมายช่วงเวลาของการดำเนินงาน 5) ดำเนินการจัดซื้อจัดจ้าง แต่งตั้งผู้ควบคุมงาน กรรมการตรวจการจ้าง 6) ลงมือปรับเปลี่ยนโครงสร้าง โดยการจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ 7) สนับสนุนการปรับปรุงดิน 8) ประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสนับสนุนพันธุ์พืช ปลา ฯลฯ เพื่อปรับเปลี่ยนการผลิตเป็นเกษตรผสมผสานหรือพืชชนิดอื่น 9) ให้คำปรึกษาร่วมแก้ปัญหา (หากมี)	ม.ค.-ก.ย.	เจ้าหน้าที่ สพช./สพด. เจ้าหน้าที่ กผง. เจ้าหน้าที่ กค. เจ้าหน้าที่ สพด. “ “ “ “	- แบบการจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ - แบบฟอร์มการจัดซื้อ/จ้าง
10. การติดตามและประเมินผล 1) ติดตามผลการดำเนินงาน 2) รายงานผลและความก้าวหน้าการดำเนินงาน/บันทึกข้อมูลการปฏิบัติ 3) ประเมินผล	ม.ค.-ก.ย. ม.ค.-ก.ย. ปิงฯถัดไป	เจ้าหน้าที่ กนผ. เจ้าหน้าที่ สพด. เจ้าหน้าที่ กผง./กนผ.	- แบบฟอร์มติดตามผลการดำเนินงาน - แบบฟอร์มรายงานผลการดำเนินงาน ทาง email: zoningbyagrimap60@gmail.com และ บันทึกข้อมูลในระบบ https://zoningbyagrimap.ddd.go.th ตามแบบฟอร์มบันทึกข้อมูลเกษตรกร Zoning01 - แบบฟอร์มรายงานผลสัมฤทธิ์ - โครงการประเมินผล - ข้อมูลรายแปลงเกษตรกร
11. สํารวจออกแบบล่วงหน้าเพื่อดำเนินการในปีถัดไป รวบรวมข้อมูลแปลงเกษตรกรที่สมัครเข้าร่วมโครงการและผ่านการคัดเลือกตามเงื่อนไขแล้ว สํารวจออกแบบตามเป้าหมายที่ได้รับจัดสรรงบประมาณ และแผนที่แนบมา เสนอคำขอส่งไปยัง กผง.	ต.ค.-ก.ย.	เจ้าหน้าที่ สพช. (กลุ่มสำรวจ)	- แบบการจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำของโครงการฯ
12. การจัดทำงบประมาณ รวบรวมข้อมูล จำนวนพื้นที่ และแผนรายปี เสนอคำของบประมาณเพื่อดำเนินการปีถัดไป	มี.ย.-ก.ย.	เจ้าหน้าที่ สพด./กผง.	แบบฟอร์มขอตั้งงบประมาณ

3. ขั้นตอนการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ สผด.

เมื่อผ่านการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพื้นที่จากฐานข้อมูลแผนที่เกษตรเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก (Agri-Map) เบื้องต้นแล้ว เจ้าหน้าที่ สผด. สามารถดำเนินการให้เป็นมาตรฐานเดียวกันเพื่อการปฏิบัติงานและการตรวจสอบ ตามมาตรฐาน 5 ขั้นตอนดังต่อไปนี้

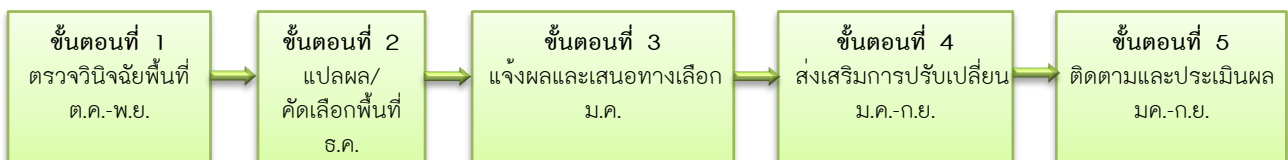
ขั้นตอนที่ 1 ตรวจวินิจฉัยพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมของเกษตรกรกับ Agri-Map โดยเน้นพื้นที่ปลูกข้าวไม่เหมาะสม (ตามนโยบายของกระทรวงเกษตรฯ)

ขั้นตอนที่ 2 แผลผล/คัดเลือกพื้นที่ โดยใช้ Agri-Map เป็นแผนที่นำทางในการกำหนดกิจกรรมใหม่ที่เหมาะสม คัดเลือกพื้นที่ที่เกษตรกรประสงค์จะดำเนินการปรับเปลี่ยน (พร้อมทั้งระบุจำนวนเนื้อที่ที่จะปรับเปลี่ยน)

ขั้นตอนที่ 3 แจ้างผลและเสนอทางเลือกแก่เกษตรกร เกษตรกรสมัครใจที่จะปรับเปลี่ยนพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมไปเป็นเกษตรผสมผสานหรือพืชเศรษฐกิจอื่น โดยเจ้าหน้าที่เสนอกิจกรรมทางเลือกการปรับเปลี่ยนให้กับเกษตรกรที่ผ่านการคัดเลือก ลำดับแรก ได้แก่ พืชที่เป็นสินค้าบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (GI) ของแต่ละพื้นที่ ลำดับถัดไป ได้แก่ พืชเศรษฐกิจหลัก 13 ชนิด พืชทางเลือกชนิดอื่น ๆ ไม่มีค่าทางเศรษฐกิจ 58 ชนิด หรือกิจกรรมบางประเภท เช่น ปศุสัตว์ การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ หรือเพาะเลี้ยงแมลงเศรษฐกิจ เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 4 ส่งเสริมการปรับเปลี่ยนพื้นที่ที่ไม่เหมาะสม ไปผลิตสินค้าเกษตรชนิดใหม่ เกษตรผสมผสานหรือพืชเศรษฐกิจอื่น สอดคล้องกับความต้องการของตลาดในระดับต่าง ๆ ทั้งตลาดขนาดใหญ่ในแบบอุตสาหกรรมเกษตร เช่น โรงงานน้ำตาล หรือตลาดในจังหวัด เช่น ปศุสัตว์ผลไม้ หรือตลาดในท้องถิ่น เช่น พืชผัก โดยปรับเปลี่ยนทีละส่วนเพื่อให้แน่ใจว่าเกษตรกรสามารถทำได้แล้วค่อยเพิ่มขึ้นในปีต่อไป บางบริเวณหากเกษตรกรปลูกเพื่อยังชีพหรือเพื่อความมั่นคงทางอาหารสามารถเสริมปัจจัยการผลิตที่เกี่ยวข้องให้เกษตรกรมีผลผลิตที่เพิ่มขึ้น และส่งเสริมให้เกษตรกรปรับเปลี่ยนในพื้นที่ใกล้เคียงกันหรือเป็นกลุ่ม เพื่อง่ายต่อการจัดการผลผลิตหรือการตลาดต่อไป ทั้งนี้เจ้าหน้าที่ สผด. ควรร่วมกับเจ้าหน้าที่ในระดับท้องถิ่นจากหน่วยงานอื่น ๆ วางแนวทางและจัดทำแผนการปรับเปลี่ยนการผลิต ตลอดจนสนับสนุนในด้านองค์ความรู้ ข้อมูล ปัจจัยการผลิตบางส่วน เช่น วัสดุปรับปรุงดิน พันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ พันธุ์ปลา เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 5 ติดตามและประเมินผล โดยเจ้าหน้าที่จะต้องติดตามระหว่างการทำดำเนินงานเป็นระยะ และประเมินผลสัมฤทธิ์เป็นรายแปลงเมื่อการดำเนินงานเสร็จสิ้น พร้อมจัดทำรายงานผลการดำเนินงาน

ภาพที่ 2 มาตรฐาน 5 ขั้นตอนการปรับเปลี่ยนการผลิต

บทที่ 4

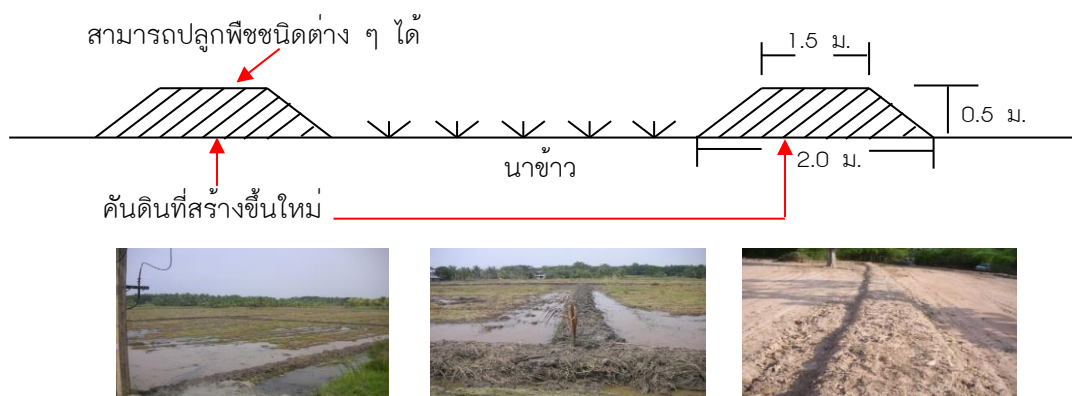
กิจกรรมการปรับเปลี่ยน ของกรมพัฒนาที่ดิน

กรมพัฒนาที่ดิน อนุมัติงบประมาณดำเนินการตามแผนโครงการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม (Zoning by Agri-Map) ในกิจกรรมหลัก พัฒนาที่ดินเพื่อสนับสนุนการปรับเปลี่ยนการผลิตในพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมตาม Agri-Map โดยดำเนินการ

1. การจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ

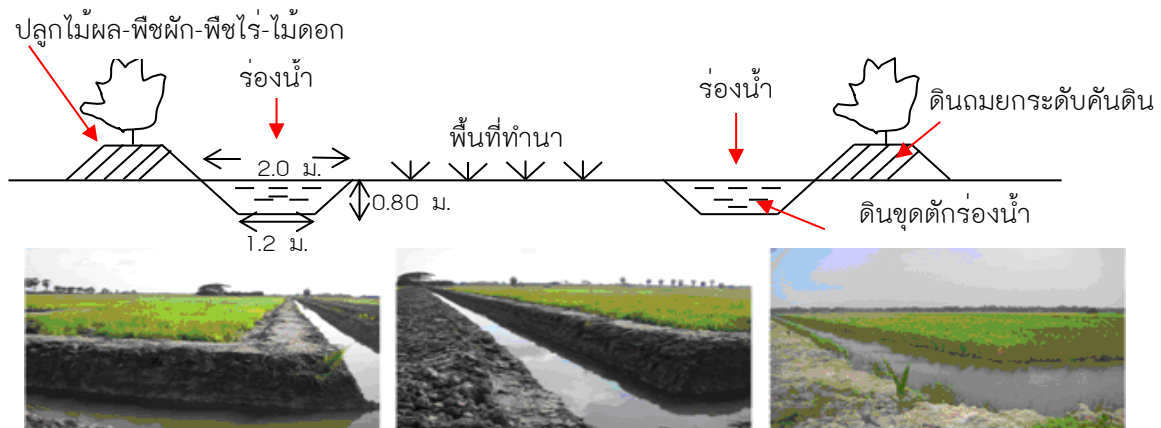
เพื่อปรับโครงสร้างที่ดินในพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมโดยเฉพาะในนาข้าว ให้เหมาะสมแก่การปรับเปลี่ยนกิจกรรมการผลิตในพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมตาม Agri-Map ไปเป็นเกษตรผสมผสาน กรมพัฒนาที่ดินได้กำหนดลักษณะของการปรับปรุงแปลงนาเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ ให้ใช้ประโยชน์ทางการเกษตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนี้

1.1 การปรับปรุงแปลงนาลักษณะที่ 1 เป็นคันดินที่สร้างขึ้นโดยให้ระดับของคันดินอยู่ระดับเดียวกัน เน้นให้มีการปลูกข้าวแบบเดิม แต่กำหนดให้มีการปรับโครงสร้างให้มีคันดินเพิ่มขึ้น วัตถุประสงค์เพื่อเก็บกักน้ำที่ไหลบ่ามาไว้เป็นช่วง ๆ มีลักษณะเหมือนคันนา บนคันนาสามารถปลูกพืชชนิดต่าง ๆ ได้ ความสูงและความกว้างของคันนาหรือคันดินจะผันแปรไปตามลักษณะดิน พื้นที่ดินและลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดิน ปริมาณน้ำฝนที่ตกลงมาหรือปริมาณน้ำที่จะเก็บกักหรือระบายออก

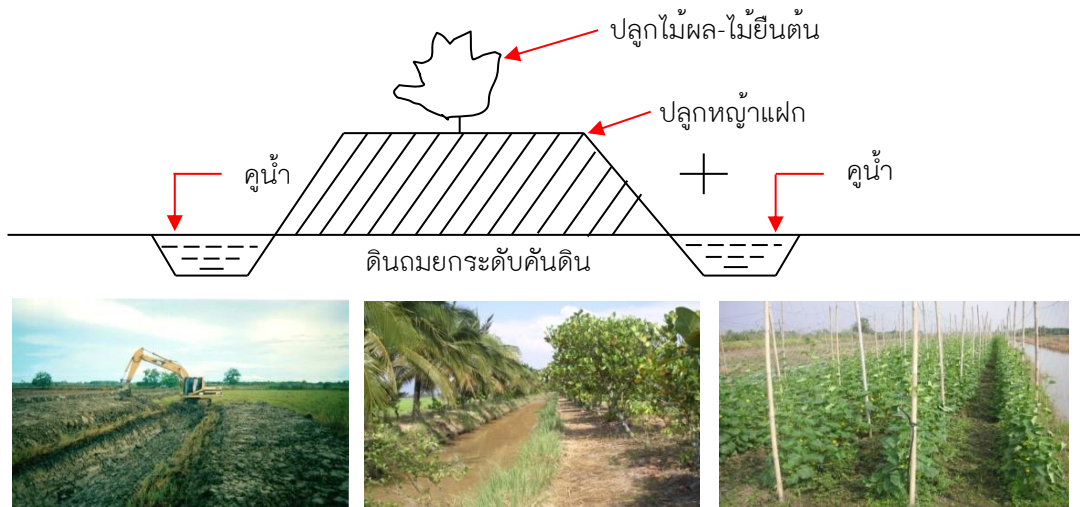
ภาพที่ 3 การปรับปรุงแปลงนาลักษณะที่ 1

1.2 การปรับปรุงแปลงนาลักษณะที่ 2 เน้นการปลูกข้าวร่วมกับไม้ผลชนิดอื่น ๆ เพื่อกักเก็บน้ำ ระบายน้ำและส่งน้ำ จะเน้นให้มีการปลูกข้าวร่วมกับไม้ผลชนิดอื่น ๆ ทำการปรับโครงสร้างแปลงนาให้มีร่องน้ำโดยการขุดดินทำเป็นคูแล้วเอาดินนั้นขึ้นมาทำถมเป็นคันดิน ร่องน้ำที่ขุดมีวัตถุประสงค์เพื่อเก็บกักน้ำ ระบายน้ำและส่งน้ำในแปลงปลูกพืช ส่วนบนคันดินยังสามารถปลูกพืชเศรษฐกิจชนิดต่าง ๆ เพื่อเป็นทางเลือกให้กับเกษตรกร ความลึกและความกว้างของคูที่จะขุดดินขึ้นมาถมเป็นคันจะผันแปรไปตามลักษณะดิน

ภาพที่ 4 การปรับปรุงแปลงนาลักษณะที่ 2

1.3 การปรับปรุงแปลงนาลักษณะที่ 3 เป็นการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินจากการทำนาคือการปลูกไม้ผลและไม้ยืนต้น โดยการขุดดินขึ้นให้เป็นคันน้ำทั้งสองด้านแล้วนำดินนั้นมาถมเป็นคันดิน วัตถุประสงค์เพื่อเก็บกักน้ำและระบายน้ำในพื้นที่ราบและราบลุ่ม บนคันดินสามารถปลูกพืชเศรษฐกิจ เช่น ไม้ผล-ไม้ยืนต้นแบบแถวเดียว ขนาดของร่องปลูกไม้ผลจะผันแปรไปตามลักษณะดิน การปรับปรุงแปลงนาลักษณะนี้สามารถออกแบบต่อเนื่องทำเป็นแปลงใหญ่ ๆ ได้

ภาพที่ 5 การปรับปรุงแปลงนาลักษณะที่ 3

นอกจากนี้อาจจะดำเนินการจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำเพื่อปรับโครงสร้างของที่ดินในรูปแบบตามมาตรการทางวิธีกลอื่น ๆ ที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ ดังต่อไปนี้

1.4 การไถพรวนและปลูกพืชตามแนวระดับ การไถพรวนและปลูกพืชตามแนวระดับ เป็นการไถพรวน หว่าน ปลูก และเก็บเกี่ยวพืชไปตามแนวระดับขวางความลาดเทของพื้นที่

1.5 คันดิน คันดินเป็นสิ่งก่อสร้างที่สร้างขวางความลาดเทของพื้นที่ โดยพื้นที่จะถูกแบ่งออกเป็นช่วง ๆ เพื่อเก็บกักน้ำไหลบ่าในแต่ละช่วงหรือเบนน้ำไหลบ่าออกไปจากพื้นที่

1.6 คันดินเบนน้ำ คันดินเบนน้ำเป็นคันดินขนาดใหญ่ที่สร้างขึ้นขวางความลาดเทของพื้นที่โดยมีการลดระดับ เพื่อเบนน้ำที่ไหลบ่าลงมาจากพื้นที่ด้านบนไปยังทางระบายน้ำ

1.7 ชันบันไดดิน ชันบันไดดินเป็นการปรับพื้นที่เป็นขั้นๆ ต่อเนื่องกันคล้ายชันบันได

1.8 คูรับน้ำขอบเขา คูรับน้ำขอบเขาเป็นคูรับน้ำที่สร้างบริเวณขอบเขาตามแนวระดับหรือลดระดับเป็นรูปสามเหลี่ยมหรือรูปสี่เหลี่ยมคางหมู ระยะห่างของคูขึ้นอยู่กับสภาพภูมิประเทศและสิ่งแวดล้อม

1.9 ทางระบายน้ำ ทางระบายน้ำเป็นสิ่งก่อสร้างที่สร้างขึ้นเพื่อรับน้ำจากพื้นที่ต่าง ๆ ซึ่งถูกเบนมาเพื่อให้ไหลไปยังแหล่งที่ต้องการ เช่น อ่างเก็บน้ำ ทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ และแหล่งน้ำธรรมชาติ เป็นต้น ทางระบายน้ำมีหลายลักษณะ ดังรูป

1.10 สิ่งก่อสร้างชะลอความเร็วของน้ำในทางระบายน้ำ สิ่งก่อสร้างชะลอความเร็วของน้ำในทางระบายน้ำ เป็นสิ่งก่อสร้างเป็นช่วง ๆ ในทางระบายน้ำที่ก่อสร้างขึ้นใหม่หรือปรับปรุงจากร่องน้ำธรรมชาติ เพื่อใช้ในการชะลอความเร็วของน้ำไม่ให้กัดเซาะทำความเสียหายแก่ทางระบายน้ำ

1.11 บ่อดักตะกอน บ่อดักตะกอนเป็นบ่อขนาดเล็กที่สร้างขึ้นเพื่อดักตะกอนที่ไหลมาตามทางระบายน้ำก่อนลงสู่บ่อน้ำประจำไร่นา

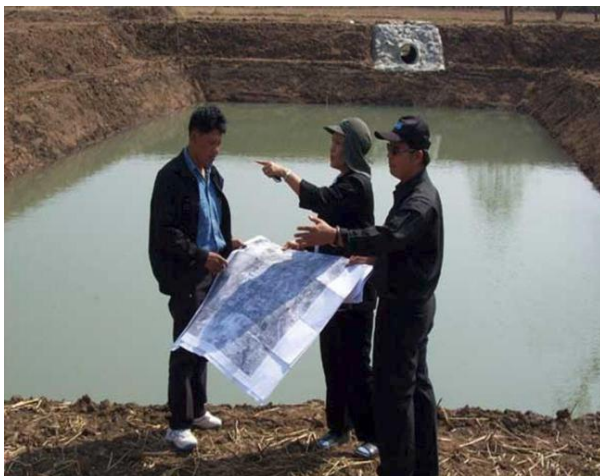
1.12 บ่อน้ำในไร่นา บ่อน้ำในไร่นาเป็นพื้นที่ที่สร้างขึ้นโดยการขุดหรือทำคันดินล้อมรอบสำหรับเก็บกักน้ำไว้ใช้ในพื้นที่การเกษตร หรือถมดินขวางกั้นทางเดินน้ำหรือร่องน้ำ

1.13 ทางลำเลียงในไร่นา ทางลำเลียงในไร่นา หมายถึงทางลำเลียงที่สร้างโดยการทำคันดินให้มีขนาดใหญ่ขึ้นสำหรับใช้เป็นทางลำเลียงผลิตผลการเกษตรสู่ตลาด

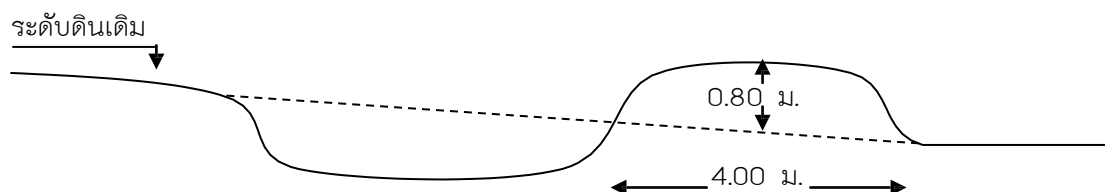

รวมถึงทางน้ำล้น เป็นอาคารระบายน้ำล้นสำหรับควบคุมระดับน้ำในอ่างเก็บน้ำไม่ให้สูงจนล้นข้ามสันเขื่อนเมื่อน้ำในอ่างเก็บน้ำถูกเก็บไว้ถึงระดับที่ต้องการแล้ว หากว่ายังมีฝนตกหรือมีน้ำไหลลงมาอีกก็จะถูกระบายทิ้งไปทางด้านท้ายเขื่อนผ่านอาคารระบายน้ำล้นนี้

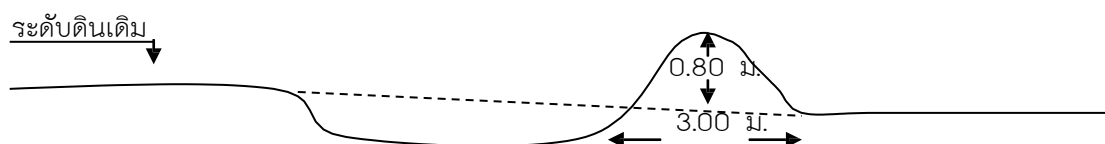

โครงสร้างระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ นอกจากมาตรการวิธีกลดังกล่าวแล้ว กรมพัฒนาที่ดิน ได้กำหนดโครงสร้างระบบอนุรักษ์ดินและน้ำแบบมาตรฐานสำหรับแนะนำใช้ในพื้นที่ของเกษตรกร และเขตพัฒนาที่ดิน ไว้ดังนี้

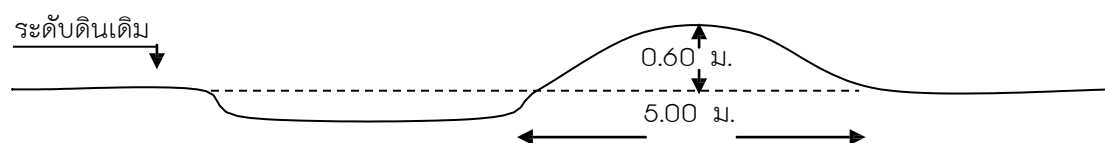
คันดินแบบที่ 1 เป็นคันดินเบนน้ำเพื่อป้องกันน้ำไหลบ่าลงสู่พื้นที่เกษตรกรรม ควรใช้บนพื้นที่ที่มีความลาดเทไม่เกิน 15% ปริมาตรดิน ขุด-ถม ประมาณ 2.4 ลูกบาศก์เมตร/เมตร

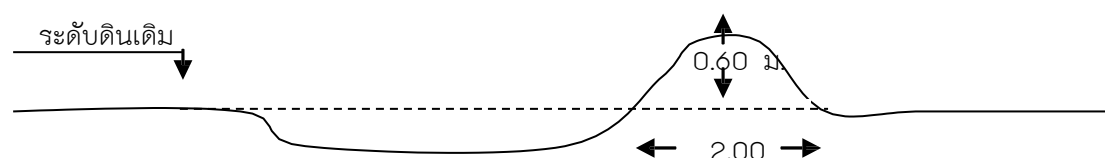
คันดินแบบที่ 2 เป็นคันดินเก็บกักน้ำควรใช้กับพื้นที่ดินร่วนปนทราย มีความลาดเทประมาณ 3-15% ปริมาตรดิน ขุด-ถม ประมาณ 1.2 ลูกบาศก์เมตร/เมตร

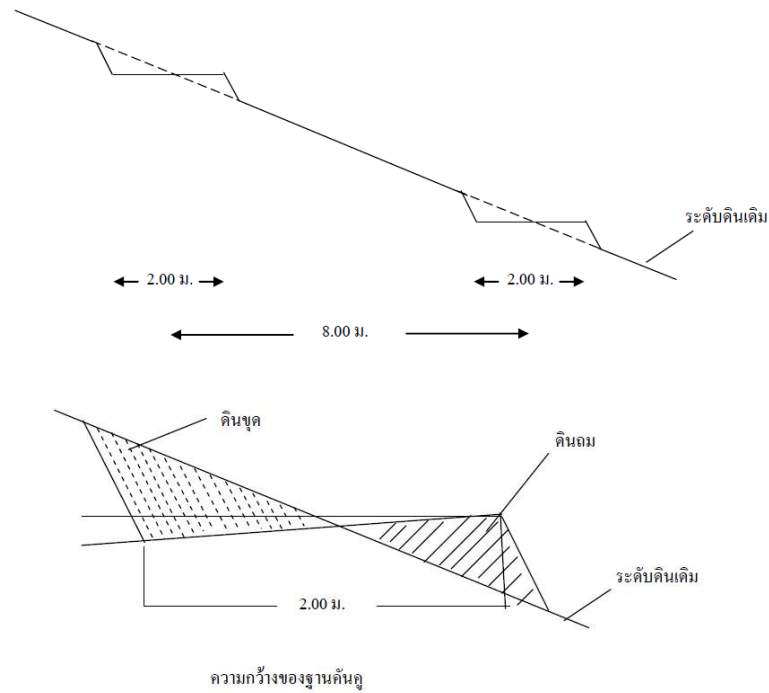
คันดินแบบที่ 3 เป็นคันดินฐานกว้าง ควรใช้กับพื้นที่ดินร่วนปนทราย มีความลาดเทไม่เกิน 8% ปริมาตรดิน ขุด-ถม ประมาณ 1.5 ลูกบาศก์เมตร/เมตร

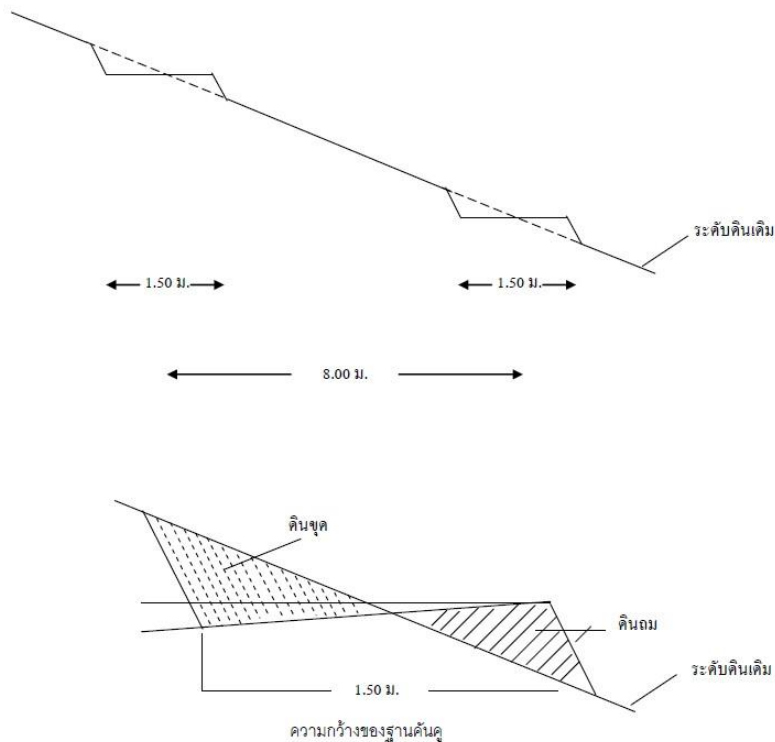
คันดินแบบที่ 4 เป็นคันดินฐานแคบ ควรใช้กับพื้นที่ดินร่วนปนทรายที่มีความลาดเทประมาณ 3.15% ปริมาตรดิน ขุด-ถม ประมาณ 0.6 ลูกบาศก์เมตร/เมตร

คันดินแบบที่ 5 เป็นคันคูรับน้ำรอบเขา ควรใช้กับพื้นที่ที่มีความลาดเทไม่เกิน 35% ปริมาตรดิน ขุด-ถม ประมาณ 0.3 ลูกบาศก์เมตร/เมตร

คันดินแบบที่ 6 คันคูรับน้ำรอบเขาควรใช้กับพื้นที่ ๆ มีความลาดเทมากกว่า 35% ปริมาตรดิน ขุด-ถม ประมาณ 0.2 ลูกบาศก์เมตร/เมตร

วิธีการ

- 1) กำหนดเป้าหมาย (ไร่) และงบประมาณ (บาท)
- 2) สผด. จะต้องชี้แจงโครงการฯ ให้เกษตรกรในพื้นที่เป้าหมายทราบ และสมัครใจเข้าร่วมโครงการก่อน เพื่อให้ทราบถึงพืชใหม่ที่จะทำการผลิตแล้วจึงดำเนินการตาม ข้อ 3)
- 3) กนผ. แจ้งให้ สผด. สํารวจออกแบบงานจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำตามขอบเขตพื้นที่เป้าหมาย N (ข้าว) ปี 2563 แต่ละจังหวัด เพื่อสนับสนุนการปรับเปลี่ยนการผลิตพืชใหม่ที่เหมาะสมให้เป็นไปตามเป้าหมายใน ข้อ 1)

ทั้งนี้ ขอให้ สผด. พิจารณาพื้นที่พืชปลูกที่มีปัญหาด้านราคาผลผลิตเนื่องจากเกษตรกรมีการปลูกกันมาก เช่น อ้อย ยางพารา ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ มันสำปะหลัง หรืออื่น ๆ ในพื้นที่ N เพื่อชี้แจงเกษตรกรแบ่งพื้นที่ส่วนหนึ่งมาทำการเกษตรอื่นที่มีความเหมาะสมตามศักยภาพดินและการตลาด

- 4) ส่งพื้นที่ดำเนินการจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ โดยมีรายละเอียด ดังนี้
 - 4.1) การประเมินราคางานจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ
 - ใบสรุปประเมินราคา (วิธีการ ดำเนินการเอง/จ้างเหมา) ระบุพื้นที่ดำเนินการ บ้าน หมู่ ตำบล อำเภอ จังหวัด พิกัด X, Y จำนวนพื้นที่เป้าหมายงานจัดระบบอนุรักษ์ (ไร่) ราคางาน (บาท) และเลขที่แบบให้ครบล้วน (ระบุชื่อหมู่บ้านที่ทำงานจัดระบบฯ ให้ชัดเจน)
 - รายละเอียดประเมินราคางานก่อสร้างงานแต่ละประเภท (คันดิน, เส้นทางลำเลียง ฯลฯ)
 - 4.2) ตาราง ชนิด ปริมาณ และราคางานของระบบฯ (ตาราง Factor F)
 - 4.3) แบบแปลนหน้าตัดของลักษณะงานแต่ละชนิด
 - 4.4) แผนที่แสดงที่ตั้งพื้นที่ดำเนินการ
 - แผนที่วงรอบพื้นที่ดำเนินการ (1:4,000) พร้อมด้วย shape file
 - แผนที่แปลงสำรวจออกแบบงานจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ พร้อมด้วย shape file ทุกแปลง
 - แผนที่แสดงจุดที่ดำเนินการก่อสร้างงานแต่ละประเภท (เช่น คันดิน เส้นทางลำเลียง ฯลฯ)
 - 4.5) แผนที่ออกแบบก่อสร้างงานจัดระบบฯ ในพื้นที่ดำเนินการ
 - 4.6) รายชื่อเกษตรกรที่เข้าร่วมงานจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ
- 5) กผง. ตรวจสอบให้เป็นไปตามพื้นที่ดำเนินการ และถูกต้องตามเป้าหมาย (ไร่) และงบประมาณ (บาท) แล้วส่ง กค. เพื่อตรวจสอบรายละเอียดงบประมาณ
- 6) กค. ตรวจสอบรายละเอียดงบประมาณแล้ว จึงขออนุมัติกรมฯ โอนงบประมาณให้ สผด. ดำเนินการ

2. การสนับสนุนปัจจัยการผลิต

ด้วยพื้นที่เป้าหมายการดำเนินงานและความต้องการของเกษตรกรที่ปรับเปลี่ยนการผลิต มีเนื้องานที่แตกต่างกันไป กรมพัฒนาที่ดินจึงสนับสนุนปัจจัยการผลิตในการปรับเปลี่ยนกิจกรรมการผลิตในพื้นที่ไม่เหมาะสม ภายใต้โครงการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม (Zoning by Agri-Map) เพื่อปรับปรุงบำรุงดินในพื้นที่ไม่เหมาะสมโดยเฉพาะในนาข้าว ให้เหมาะสมแก่การปรับเปลี่ยนกิจกรรมการผลิตในพื้นที่ไม่เหมาะสมตาม Agri-Map ไปเป็นเกษตรผสมผสาน การสนับสนุนปัจจัยการผลิต ได้แก่

- 2.1 ปุ๋ยหมัก ส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดินด้วยปุ๋ยหมัก
- 2.2 น้ำหมักชีวภาพ ส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดินด้วยน้ำหมักชีวภาพ
- 2.3 เมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด ส่งเสริมการปลูกพืชปุ๋ยสดปรับปรุงบำรุงดิน
- 2.4 โดโลไมท์ ส่งเสริมการปรับปรุงพื้นที่ดินกรดด้วยโดโลไมท์

วิธีการ

- 1) สพด. ร่วมทำแผนความต้องการผลิตพืชชนิดใหม่กับเกษตรกร แล้วทำแผนความต้องการปัจจัยการผลิตเสนอกรมฯ
- 2) สพด. ดำเนินการส่งแผนการสนับสนุนปัจจัยผลิตในการปรับเปลี่ยนกิจกรรมการผลิตพืชในพื้นที่ไม่เหมาะสมให้ กผง. เพื่อพิจารณาให้เป็นไปตามกรอบของแผนงานงบประมาณแล้วเสนอกรมฯ พิจารณออนุมัติ
- 3) กค. โอนเงินงบประมาณให้ สพด. ดำเนินการ

3. การสำรวจออกแบบล่องหนงานจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ

เนื่องจากการจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ เพื่อปรับโครงสร้างที่ดินในพื้นที่ไม่เหมาะสม ให้เหมาะสมแก่การปรับเปลี่ยนกิจกรรมการผลิตในพื้นที่ไม่เหมาะสมตาม Agri-Map ไปเป็นเกษตรผสมผสานหรือปลูกพืชชนิดอื่นนั้น จำเป็นต้องสำรวจออกแบบล่องหน้าเพื่อให้สามารถดำเนินการก่อสร้างระบบอนุรักษ์ดินและน้ำได้รวดเร็ว และพร้อมสำหรับปรับเปลี่ยนการผลิตในปีงบประมาณถัดไปเพื่อให้ทันก่อนฤดูกาลเพาะปลูกของเกษตรกร

วิธีการ

- 1) ค่าสำรวจออกแบบล่องหนงานจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ ปรับเปลี่ยนกิจกรรมการผลิตในพื้นที่ไม่เหมาะสมตาม Agri-Map (ร้อยละ 2 ของราคางานก่อสร้าง) หลังจาก กรมฯ อนุมัติเปลี่ยนแปลงรายการงบประมาณดังกล่าวเรียบร้อยแล้ว กค. โอนงบประมาณให้กับกลุ่มสำรวจเพื่อทำแผนที่ ของ สพช.
- 2) ค่าสำรวจควบคุมงานจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ ปรับเปลี่ยนกิจกรรมการผลิตในพื้นที่ไม่เหมาะสมตาม Agri-Map (ร้อยละ 2 เฉพาะงานจ้างเหมา) โดย สพด. ต้องดำเนินการส่งแบบงานจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำฯ ให้ สพช. เพื่อตรวจสอบ และจัดส่ง กค. เพื่อโอนงบประมาณให้ สพด. ดำเนินการจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ

บทที่ 5

การจัดซื้อจัดจ้าง การควบคุมงาน การตรวจการจ้าง

1. ขั้นตอนการจัดซื้อจัดจ้าง

ขั้นตอนการจัดซื้อจัดจ้างเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญ เจ้าหน้าที่ต้องกระทำด้วยความระมัดระวังและเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด ต้องดำเนินการอย่างรอบคอบและเป็นไปตาม ระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560 พระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560 ระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560 และกฎกระทรวงฯ ทั้งนี้ เพื่อให้การก่อสร้างระบบอนุรักษ์ดินและน้ำตามโครงการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม (Zoning by Agri-Map) เป็นโครงการที่ประสบผลสำเร็จ โปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ โดยมีขั้นตอนการจ้างก่อสร้าง ดังนี้

กระบวนการ	รายละเอียด	ระยะเวลา ดำเนินการ	ผู้รับผิดชอบ
รายงานความต้องการ	- แจ้งเหตุและความจำเป็นที่ต้องซื้อ/จ้าง - กำหนดรายละเอียดพัสดุที่ต้องการ (TOR) - รายชื่อคณะกรรมการฯ	-	- หน่วยงานที่ใช้พัสดุ
รายงานขอซื้อ/ ขอจ้าง (ข้อ 22)	- ขออนุมัติดำเนินการซื้อ/จ้าง ตามระเบียบฯ ข้อ 22	- 1 วัน	- เจ้าหน้าที่พัสดุ - ผู้อำนวยการอนุมัติ
ดำเนินการซื้อ/จ้าง	- วิธีเฉพาะเจาะจง (วงเงินไม่เกิน 500,000 บาท) ดำเนินการตามกฎหมายฯ, ตามระเบียบฯ ข้อ 78-81 และตาม พ.ร.บ. การจัดซื้อจัดจ้างฯ มาตรา 56(2) - วิธีประกาศเชิญชวนทั่วไป (วงเงินเกิน 500,000 บาท) ดำเนินการตามระเบียบฯ ข้อ 43-60 - วิธีคัดเลือก ดำเนินการตามระเบียบฯ ข้อ 74-77	- 3 วัน - 5 วัน - 8 วัน	- เจ้าหน้าที่พัสดุ - หัวหน้าเจ้าหน้าที่ - ผู้อำนวยการอนุมัติ - คณะกรรมการฯ
ขออนุมัติซื้อ/จ้าง	- คณะกรรมการฯ สรุปผลการพิจารณาเสนอหัวหน้าหน่วยงานของรัฐผ่านหัวหน้าเจ้าหน้าที่เพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบ - เสนอผู้อำนวยการ	- 3 วัน (ขึ้นอยู่กับรายละเอียดของเอกสาร) - 2 วัน	- คณะกรรมการฯ - ทน.จนท.พัสดุ - ผู้อำนวยการอนุมัติ
สัญญาซื้อ/จ้าง	- สอนงบรับราคา และนัดทำสัญญาซื้อ/จ้าง - แจ้งคณะกรรมการตรวจรับพัสดุ - บริหารสัญญา	- 7 วัน - 1/2 วัน - ตามอายุสัญญา	- เจ้าหน้าที่พัสดุ - คณะกรรมการตรวจรับพัสดุ
ส่งมอบ/ตรวจรับ	- รับมอบพัสดุจากผู้ขาย/ผู้รับจ้าง - ตรวจรับพัสดุ	- 5 วัน	- ผู้ขาย/ผู้รับจ้าง - คณะกรรมการตรวจรับพัสดุ - งานคลังพัสดุ
เบิกจ่ายเงิน	- เตรียมเอกสารขอเบิกเงิน - วางฎีกาการเบิกจ่าย - เก็บรักษาเอกสาร	- 1 วัน - 1 วัน	- เจ้าหน้าที่พัสดุ - เจ้าหน้าที่การเงิน

ภาพที่ 6 ขั้นตอนการจัดซื้อจัดจ้าง สัญญาจ้าง

2. การควบคุมงาน

การควบคุมงาน มีวัตถุประสงค์เพื่อควบคุม ตรวจสอบ และเข้าดูการทำงานของผู้รับจ้าง ให้งานเป็นไปตามรูปแบบ รายการข้อกำหนดและเงื่อนไข หลักวิธีการที่ดีและเป็นไปตามสัญญา

ระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560 หมวด 6 การบริหารสัญญาและการตรวจรับพัสดุ ข้อ 178 กำหนดหน้าที่ของผู้ควบคุมงานไว้ดังนี้

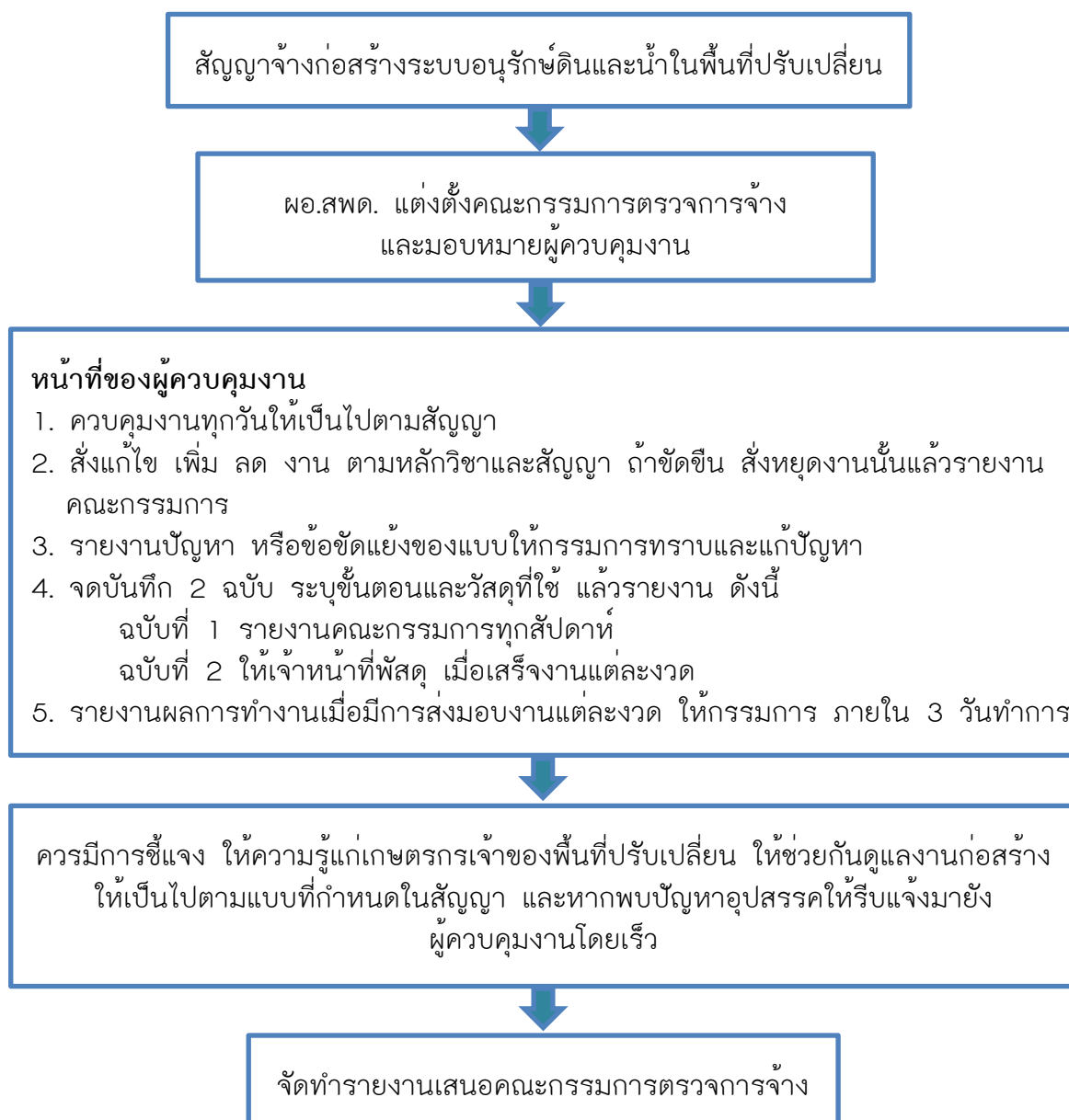
1) ตรวจและควบคุมงาน ณ สถานที่ที่กำหนดไว้ในสัญญา หรือที่ตกลงให้ทำงานข้างนั้น ๆ ทุกวัน ให้เป็นไปตามแบบรูปรายการละเอียด และข้อกำหนดในสัญญาทุกประการ โดยสั่งเปลี่ยนแปลงแก้ไขเพิ่มเติม หรือตัดทอนงานจ้างได้ตามที่เห็นสมควร และตามหลักวิชาการช่าง เพื่อให้เป็นไปตามแบบรูปรายการละเอียด และข้อกำหนดในสัญญา ถ้าผู้รับจ้างขัดขืนไม่ปฏิบัติตาม ก็สั่งให้หยุดงานนั้นเฉพาะส่วนหนึ่งส่วนใดหรือทั้งหมดแล้วแต่กรณีไว้ก่อน จนกว่าผู้รับจ้างจะปฏิบัติให้ถูกต้องตามคำสั่ง และให้รายงานคณะกรรมการตรวจการจ้างทันที

2) ในกรณีที่ปรากฏว่าแบบรูปรายการละเอียด หรือข้อกำหนดในสัญญามีข้อความขัดกัน หรือเป็นที่คาบคองได้ว่าถึงแม้งานนั้นจะได้เป็นไปตามแบบรูปรายการละเอียด หรือข้อกำหนดในสัญญา แต่เมื่อสำเร็จแล้วจะไม่มั่นคงแข็งแรง หรือไม่ปฏิบัติตามหลักวิชาช่างที่ดี หรือไม่ปลอดภัย ให้สั่งพักงานนั้นไว้ก่อน แล้วให้รายงานคณะกรรมการตรวจการจ้างโดยเร็ว

3) จัดบันทึกสภาพการปฏิบัติงานของผู้รับจ้างและเหตุการณ์แวดล้อมเป็นรายวัน พร้อมทั้งผลการปฏิบัติงาน หรือการหยุดงานและสาเหตุที่มีการหยุดงานอย่างน้อย 2 ฉบับ เพื่อรายงานให้คณะกรรมการตรวจการจ้างทราบทุกสัปดาห์ และเก็บรักษาไว้เพื่อมอบให้แก่เจ้าหน้าที่เมื่อเสร็จงานแต่ละงวด โดยถือว่าเป็นเอกสารสำคัญของทางราชการเพื่อประกอบการตรวจสอบของผู้มีหน้าที่

การบันทึกการปฏิบัติงานของผู้รับจ้างให้ระบุรายละเอียดขั้นตอนการปฏิบัติงานและวัสดุที่ใช้ด้วย

4) ในวันกำหนดเริ่มงานของผู้รับจ้างตามสัญญาและในวันถึงกำหนดส่งมอบงานแต่ละงวด ให้รายงานผลการปฏิบัติงานของผู้รับจ้างว่าเป็นไปตามสัญญาหรือไม่ ให้คณะกรรมการตรวจการจ้างทราบภายใน 3 วันทำการ นับตั้งแต่วันถึงกำหนดนั้น ๆ

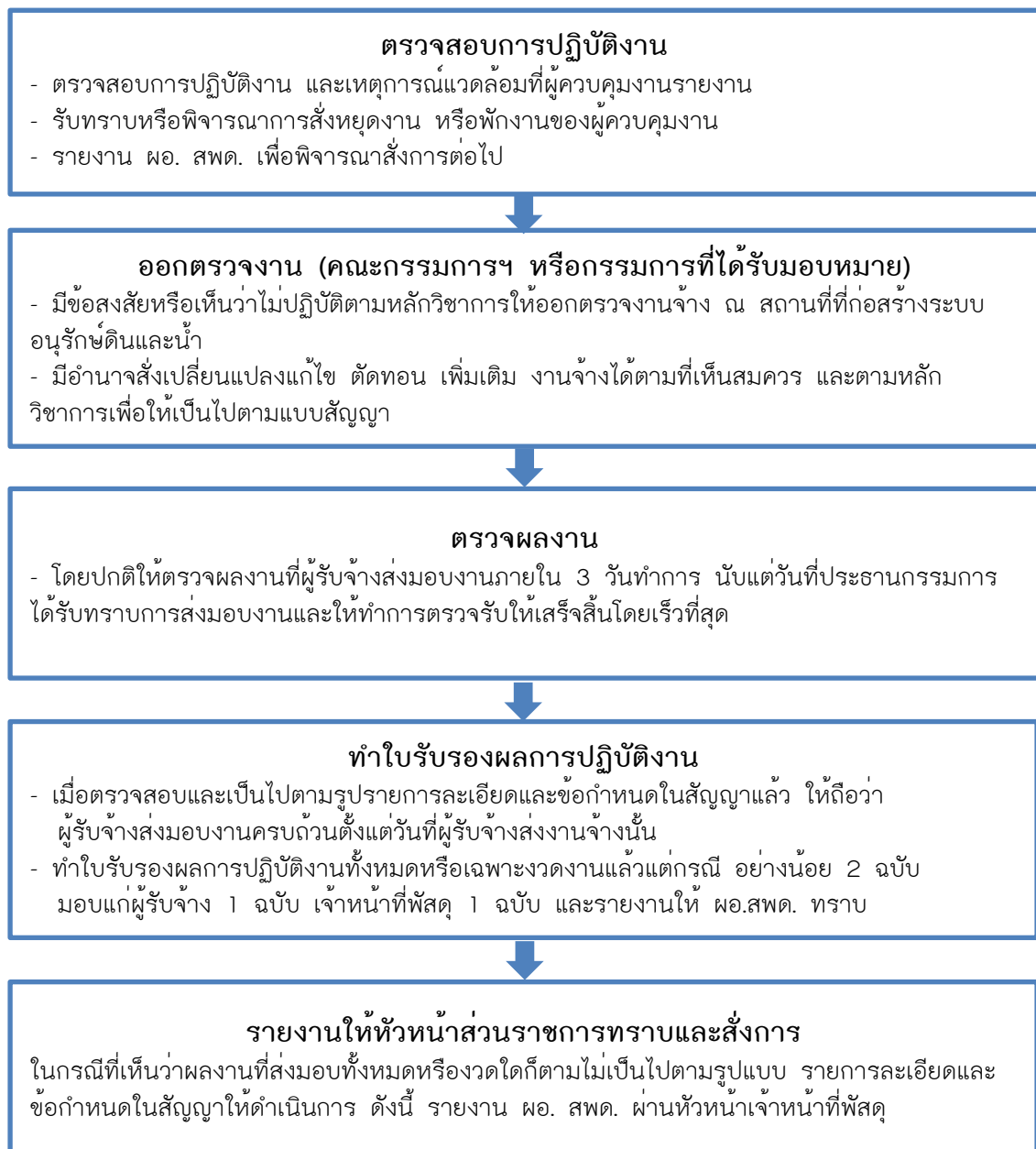

ภาพที่ 7 ขั้นตอนการดำเนินการควบคุมงานจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ
ในพื้นที่ปรับเปลี่ยน

3. ขั้นตอนการตรวจการจ้าง

คณะกรรมการตรวจการจ้างจะตรวจงานที่ผู้รับจ้างปฏิบัติงาน เพื่อให้เป็นไปตามแบบรูปรายการละเอียดที่ตกลงกันไว้ในสัญญาตาม ระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560 หมวด 6 การบริหารสัญญาและการตรวจรับพัสดุ ข้อ 176 ได้กำหนดหน้าที่ของคณะกรรมการตรวจงานจ้างก่อสร้างไว้ โดยมีขั้นตอนการปฏิบัติงานดังนี้

การตรวจสอบคุณสมบัติของผู้ควบคุมงานก่อสร้างของผู้รับจ้างให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมอาคาร หมวด 6 ข้อ 176 (1)

ภาพที่ 8 ขั้นตอนการตรวจการจ้าง

เอกสารอ้างอิง

1. คู่มือระบบแผนที่เกษตรเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุกออนไลน์ (Agri-Map Online)

<https://qr.go.page.link/ahNee>

2. คู่มือการประเมินคุณภาพที่ดินสำหรับพืชเศรษฐกิจ พ.ศ. 2542

<https://qr.go.page.link/usM8F>

3. เขตเหมาะสมสำหรับการปลูกพืชเศรษฐกิจ และฐานข้อมูลเพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการเชิงรุก (Zoning by Agri-Map) ฉบับปรับปรุง 2562

<https://qr.go.page.link/YBQu6>

4. ระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560

<https://qr.go.page.link/pDZSY>

5. คู่มือการปฏิบัติตามกฎกระทรวงกำหนดพัสดุและวิธีการจัดซื้อจัดจ้างพัสดุที่รัฐต้องการส่งเสริมหรือสนับสนุน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2563

<https://qr.go.page.link/73eQm>

6. การอนุรักษ์ดินและน้ำ

<https://qr.go.page.link/Bc4nE>

ภาคผนวก

1. แบบฟอร์มที่ใช้

1.1 แบบบันทึกข้อมูลเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ

- แบบฟอร์ม Zoning01 แบบบันทึกข้อมูลเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการปรับเปลี่ยนการผลิตสินค้าในพื้นที่ไม่เหมาะสม (N) ภายใต้โครงการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม (Zoning by Agri-Map)

แบบฟอร์ม Zoning01

แบบบันทึกข้อมูลเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการปรับเปลี่ยนการผลิตสินค้าในพื้นที่ไม่เหมาะสม (N) ภายใต้โครงการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม (Zoning by Agri-Map)

๑. ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกร

๑.๑ ชื่อ.....นามสกุล.....เลขที่บัตรประชาชน.....
 ที่อยู่ (ปัจจุบัน).....หมู่ที่.....ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....
 ๑.๒ ที่ตั้งแปลง*
 พิกัด UTM Zone ๐๔๗ ๐๔๘ N.....F.....
 พื้นที่.....ไร่
 ประเภทหนังสือสำคัญที่ดิน ๐ โฉนด ๐ น.ส.๓ ๐ น.ส.๓ ก. ๐ ส.ค.๑ ๐ ส.ท.ก.
 ๐ ส.ป.ก.๔-๖๑ กลุ่มแปลง.....ระหว่าง.....๐ ก.บ.ท.๕ ๐ กส.๓ ๐ กส.๕ ๐ อื่นๆ.....

๒. การใช้ประโยชน์ที่ดิน (ให้ระบุรายละเอียดของพื้นที่แปลงปรับเปลี่ยน)

แปลงที่ ๑ พิกัด UTM Zone ๐๔๗ ๐๔๘ N.....F.....
 ก่อนการปรับเปลี่ยน (สินค้าเดิม)
☐ ข้าว พื้นที่.....ไร่ ☐ สับปะรด พื้นที่.....ไร่ ☐ ลำไย พื้นที่.....ไร่
☐ อ้อย พื้นที่.....ไร่ ☐ ฝรั่ง พื้นที่.....ไร่ ☐ ไม้ผล (ทุเรียน เงาะ มังคุด) พื้นที่.....ไร่
☐ มันสำปะหลัง พื้นที่.....ไร่ ☐ ปาล์ม/มัน พื้นที่.....ไร่ ☐ กาแฟ พื้นที่.....ไร่
☐ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ พื้นที่.....ไร่ ☐ มะพร้าว พื้นที่.....ไร่ ☐ อื่นๆ (ระบุ).....พื้นที่.....ไร่

หลังการปรับเปลี่ยน (สินค้าใหม่)
☐ พืช (ระบุชนิด).....พื้นที่.....ไร่
☐ ประมง พื้นที่.....ไร่
☐ ปศุสัตว์ ☐ พืชอาหารสัตว์ (ระบุชนิด).....พื้นที่.....ไร่
☐ ไก่เนื้อ จำนวน.....ตัว ☐ เป็ด จำนวน.....ตัว ☐ โคเนื้อ จำนวน.....ตัว
☐ กระบือ จำนวน.....ตัว ☐ อื่นๆ จำนวน.....ตัว
☐ เกษตรผสมผสาน พื้นที่.....ไร่ สินค้าหลัก คือ

การดำเนินการปรับเปลี่ยน

กิจกรรมดำเนินการปรับเปลี่ยน	วันที่ดำเนินการแล้วเสร็จ
๑. ประชุมชี้แจงวัตถุประสงค์โครงการ/สร้างความเข้าใจ	
๒. อบรม/จัดตั้งกลุ่ม/เตรียมการเพาะปลูก	
๓. ดำเนินการปรับเปลี่ยนกิจกรรม (พืช/ประมง/ปศุสัตว์/เกษตรผสมผสาน)	
๔. ดูแล ติดตาม และให้คำปรึกษาแก่เกษตรกร	

หน่วยงานที่รับผิดชอบ
☐ กว. ☐ กก. ☐ ส.ป.ก. ☐ ม. ☐ ป. ☐ พ. ☐ ก. ☐ ส. ☐ ป. ☐ อื่นๆ (ระบุ).....
 ผู้เก็บข้อมูล.....
 โทร.....วันที่ให้ข้อมูล.....

๒

แปลงที่ ๒ พิกัด UTM Zone ๐๔๗ ๐๔๘ N.....F.....
 ก่อนการปรับเปลี่ยน (สินค้าเดิม)
☐ ข้าว พื้นที่.....ไร่ ☐ สับปะรด พื้นที่.....ไร่ ☐ ลำไย พื้นที่.....ไร่
☐ อ้อย พื้นที่.....ไร่ ☐ ฝรั่ง พื้นที่.....ไร่ ☐ ไม้ผล (ทุเรียน เงาะ มังคุด) พื้นที่.....ไร่
☐ มันสำปะหลัง พื้นที่.....ไร่ ☐ ปาล์ม/มัน พื้นที่.....ไร่ ☐ กาแฟ พื้นที่.....ไร่
☐ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ พื้นที่.....ไร่ ☐ มะพร้าว พื้นที่.....ไร่ ☐ อื่นๆ (ระบุ).....พื้นที่.....ไร่

หลังการปรับเปลี่ยน (สินค้าใหม่)
☐ พืช (ระบุชนิด).....พื้นที่.....ไร่
☐ ประมง พื้นที่.....ไร่
☐ ปศุสัตว์ ☐ พืชอาหารสัตว์ (ระบุชนิด).....พื้นที่.....ไร่
☐ ไก่เนื้อ จำนวน.....ตัว ☐ เป็ด จำนวน.....ตัว ☐ โคเนื้อ จำนวน.....ตัว
☐ กระบือ จำนวน.....ตัว ☐ อื่นๆ จำนวน.....ตัว
☐ เกษตรผสมผสาน พื้นที่.....ไร่ สินค้าหลัก คือ

การดำเนินการปรับเปลี่ยน

กิจกรรมดำเนินการปรับเปลี่ยน	วันที่ดำเนินการแล้วเสร็จ
๑. ประชุมชี้แจงวัตถุประสงค์โครงการ/สร้างความเข้าใจ	
๒. อบรม/จัดตั้งกลุ่ม/เตรียมการเพาะปลูก	
๓. ดำเนินการปรับเปลี่ยนกิจกรรม (พืช/ประมง/ปศุสัตว์/เกษตรผสมผสาน)	
๔. ดูแล ติดตาม และให้คำปรึกษาแก่เกษตรกร	

หน่วยงานที่รับผิดชอบ
☐ กว. ☐ กก. ☐ ส.ป.ก. ☐ ม. ☐ ป. ☐ พ. ☐ ก. ☐ ส. ☐ ป. ☐ อื่นๆ (ระบุ).....
 ผู้เก็บข้อมูล.....
 โทร.....วันที่ให้ข้อมูล.....

หมายเหตุ: * - ให้ระบุรายละเอียดของแปลงที่ดินของเกษตรกร และควรระบุพื้นที่ได้ใกล้เคียงบริเวณกลางแปลงมากที่สุด ถ้าเกษตรกรมีกิจกรรมปรับเปลี่ยนมากกว่า ๑ กิจกรรม ให้ระบุพื้นที่บริเวณกลางของแปลงที่มีการปรับเปลี่ยนทุกแปลง
 - เกษตรกร ๑ ราย อาจมีแปลงที่ดินปรับเปลี่ยนได้หลายแปลง

<https://qr.go.page.link/Z7kfC>

1.2 แบบสำรวจรายการ จัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ โครงการฯ เพื่อขอรับการสนับสนุนงบประมาณประจำปี

- **แบบฟอร์ม แบบ กณพ.01** แบบสำรวจรายการ จัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ
ปรับเปลี่ยนกิจกรรมการผลิตในพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมตาม Agri-Map กิจกรรม พัฒนาที่ดินเพื่อ
สนับสนุนการปรับเปลี่ยนการผลิตในพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมตาม Agri-Map โครงการบริหารจัดการการผลิต
สินค้าเกษตรตามแผนที่เกษตรเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก (Agri-Map) ปีงบประมาณ พ.ศ.

[illegible]

1.3 การรายงานงานผล

รายงานผลโครงการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม (Zoning by Agri-Map)

- แบบฟอร์มรายงานความก้าวหน้าการดำเนินงานจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ
พัฒนาที่ดินเพื่อสนับสนุนการปรับเปลี่ยนการผลิตในพื้นที่ไม่เหมาะสมตาม Agri-Map
ปีงบประมาณ พ.ศ. (ประจำเดือน) ของ สผด.

[illegible]

- แบบฟอร์มรายงานผลสัมฤทธิ์ ของ สผด.

<https://qr.go.page.link/mhdwg>

ข้อมูลเกษตรกรต้นแบบปรับเปลี่ยนการผลิตในพื้นที่ไม่เหมาะสม (S๓ หรือ N) Zoning by Agri-Map ปี จังหวัด..... ชื่อ..... เบอร์โทร..... ที่อยู่..... สถานที่ตั้งแปลง..... ปรับเปลี่ยนการผลิตจาก เป็น พิกัดแปลง รูปเกษตรกร รูปพิกัดแปลงตาม Agri-Map รูปขอบเขตแปลง เหตุจูงใจที่ทำให้ปรับเปลี่ยนการผลิต..... ผลตอบแทน - - - - ปัจจัยความสำเร็จ - - - -	ก่อนปรับเปลี่ยนการผลิต รูปก่อนปรับเปลี่ยน รูปก่อนปรับเปลี่ยน รูปก่อนปรับเปลี่ยน รูปก่อนปรับเปลี่ยน หลังปรับเปลี่ยนการผลิต รูปหลังปรับเปลี่ยน รูปหลังปรับเปลี่ยน รูปหลังปรับเปลี่ยน รูปหลังปรับเปลี่ยน
--	---

ตัวอย่าง ข้อมูลเกษตรกรต้นแบบปรับเปลี่ยนการผลิตในพื้นที่ไม่เหมาะสม (S๓ หรือ N) Zoning by Agri-Map ปี ๒๕๖๑ จังหวัดอุดรธานี นางอุบล ทาสีแสง สถานที่แปลงต้นแบบ หมู่ที่ ๘ ตำบลเชียงยืน อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี ปรับเปลี่ยนจาก นาข้าว เป็น เกษตรผสมผสาน พิกัดแปลง Zone ๔๔ X ๒๕๓๓๒๗ Y ๑๑๒๐๔๔๕๕ สภาพพื้นที่ จำนวนทั้งหมด ๓๑ ไร่ (Nข้าว และ S๒ มีน้ำสำหรับเลี้ยง) จัดอยู่ในกลุ่มชุดดินที่ ๓๕ ชุดดินโคราช เป็นดินร่วนปนทราย มีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ เป็นการดัดแปลงที่ดินดอนเพื่อทำนา ทำให้ประสบปัญหา การขาดน้ำ ผลผลิตข้าวตกต่ำ และง่ายต่อการชะล้างพังทลาย ผลผลิตเฉลี่ย ๒๕๐ กิโลกรัมต่อไร่ มีรายได้ เฉลี่ย ๓,๐๐๐ บาทต่อไร่ ไม่คุ้มกับการลงทุน จังหวัดอุดรธานี อำเภอเมืองอุดรธานี ตำบลเชียงยืน พิกัด 17.4411345, 102.6776150 อุณหภูมิ 32°C ความชื้น 46% ความกดอากาศ 1014.0 hPa ลม 3.1 m/s การปรับเปลี่ยนพื้นที่เป็นการเกษตรแบบผสมผสาน ปรับเปลี่ยนพื้นที่นาที่ไม่เหมาะสมต่อการปลูกข้าวเป็นการเกษตรแบบผสมผสาน จำนวน ๑๔ ไร่ (ส่วนพื้นที่ เหลือจำนวน ๑๗ ไร่ ยังคงทำนา) โดยมีกิจกรรม - ขุดสระน้ำ (ขุดเอง ๑ บ่อและขุดพต. ๒ บ่อ) - มะนาว จำนวน ๕๐ ต้น - กล้ายหอมทอง จำนวน ๑๐๐ ต้น - มะม่วง จำนวน ๑,๐๐๐ ต้น - พืชผัก เช่น ถั่วฝักยาว พริก มะเขือเปราะ มะละกอ หน่อไม้ฝรั่ง - เลี้ยงไก่พันธุ์ไข่ - เลี้ยงปลา กุ้งฝอย	ผลตอบแทน มีรายได้จากการทำเกษตรแบบผสมผสาน - มะนาว จำนวน ๕,๐๐๐ บาทต่อเดือน - มะละกอ จำนวน ๓๐,๐๐๐ บาทต่อเดือน - ปลาบิล จำนวน ๕๐,๐๐๐ บาทต่อปี - บวบ จำนวน ๒๒,๕๐๐ บาทต่อเดือน - ไข่ไก่ (เพื่ออาหารกลางวันโรงเรียนและวัดบ้านหนองน้ำเค็ม) ปัจจัยความสำเร็จ - มีน้ำเพียงพอต่อการเกษตร - มีการปรับปรุงบำรุงดินด้วยอินทรีย์วัตถุ เช่น แกลบดิบ กากมันสำปะหลัง ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก และ น้ำหมักชีวภาพ ภาพกิจกรรมหลังการปรับเปลี่ยน
---	---

2. การบันทึกข้อมูล

2.1 การบันทึกข้อมูลเกษตรกรลงระบบของโครงการปรับเปลี่ยนการผลิตสินค้าในพื้นที่ไม่เหมาะสม ภายใต้การบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม (Zoning by Agri-Map) กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ผ่านระบบฐานข้อมูลของกรมพัฒนาที่ดิน โดยเจ้าหน้าที่สถานีพัฒนาที่ดินจะต้องเข้าสู่ระบบผ่าน URL ลิงก์ <https://zoningbyagrimap.ddd.go.th> (ทุก สพด. มี Password 2 สิทธิ์) ซึ่งข้อมูลที่ต้องบันทึกผ่านระบบมี 4 รายการ ดังนี้

2.1 บันทึกข้อมูลผู้ใช้

2.2 บันทึกการจัดการโครงการ/แนวทางการปฏิบัติ

2.3 บันทึกกิจกรรมย่อยของแต่ละหน่วยงาน

2.4 บันทึกข้อมูลเกษตรกร/ข้อมูลการปรับเปลี่ยนแปลงที่ดิน ตามแบบฟอร์ม zoningO1 และสามารถเรียกดูข้อมูลในระบบได้ ในรูปแบบ

- แผน/ผล การดำเนินงานโครงการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม (Zoning by Agri-Map) ปีงบประมาณ เป็นภาพรวมโครงการ และรายหน่วยงาน

- ผลการดำเนินงานโครงการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม (Zoning by Agri-Map) (ข้อมูลรายแปลง) เป็นภาพรวมโครงการ และรายหน่วยงาน

- ผลการดำเนินงานโครงการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม (Zoning by Agri-Map) (ข้อมูลรายเดือน) เป็นภาพรวมโครงการ และรายหน่วยงาน

- ผลการดำเนินงานโครงการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม (Zoning by Agri-Map) เป็นสินค้าชนิดอื่นที่เหมาะสม (รายจังหวัด) เป็นภาพรวมโครงการ และรายหน่วยงาน

- ข้อมูลเกษตรกรต้นแบบปรับเปลี่ยนการผลิตในพื้นที่ไม่เหมาะสม (S3 หรือ N) Zoning by Agri-Map

2.2 การบันทึกตามแบบฟอร์ม การรายงานผลการดำเนินงาน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2569 กิจกรรมที่ 14. พัฒนาที่ดินเพื่อสนับสนุนการปรับเปลี่ยนการผลิตในพื้นที่ไม่เหมาะสม ตาม Agri-Map (เป็นโปรแกรม Microsoft Excel ในซีดีที่ 14-กนพ.) โดยเจ้าหน้าที่สถานีพัฒนาที่ดินจะต้องเข้าสู่ระบบผ่าน URL ลิงก์ <https://shorturl.asia/hzNwH> เพื่อการติดตามผลการดำเนินงานและผลการจัดซื้อจัดจ้างตามข้อสั่งการเร่งด่วนของกรม

3. การประชาสัมพันธ์โครงการ

<https://qr.go.page.link/bLpKb>

1

กรมพัฒนาที่ดิน

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

สนับสนุนการปรับเปลี่ยน การผลิตในพื้นที่ไม่เหมาะสม

เมษายน 2563

2

เหตุผลที่ควรปรับเปลี่ยน

กรมพัฒนาที่ดินแนะนำให้เกษตรกรใช้ที่ดินให้เหมาะสมกับศักยภาพของดิน หากพบว่าการใช้ที่ดินไม่เหมาะสม จะส่งผลต่อการเกษตรกรรม ดังนี้

- 1) ต้นทุนการผลิตสูง โดยเฉพาะการจัดการพื้นที่ เช่น การเตรียมพื้นที่ แหล่งน้ำ การดูแลรักษา
- 2) ผลผลิตต่ำ ขาดคุณภาพ
- 3) มีความเสี่ยงจากภัยธรรมชาติ เช่น ภัยแล้ง น้ำท่วม และการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ (Climate Change)
- 4) ยากต่อการบริหารจัดการการผลิตและการตลาด

3

การสนับสนุนของกรมพัฒนาที่ดิน

เพื่อสนับสนุนให้เกษตรกรปรับเปลี่ยนการผลิตและใช้ที่ดินเพื่อปลูกพืชได้

- 1) วางแผนการใช้ที่ดินและเลือกรูปแบบการผลิต
- 2) ปรับพื้นที่และโครงสร้างพื้นที่ให้เหมาะสมกับการผลิต
- 3) จัดทำแหล่งน้ำในไร่นา
- 4) ส่งเสริมสนับสนุนการปรับปรุงบำรุงดิน
- 5) สร้างความรู้และความเข้าใจ การบริหารจัดการพื้นที่และการผลิต (บูรณาการกับหน่วยงานร่วมในจังหวัด)
- 6) สร้างเครือข่ายกลุ่มเกษตรกร เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์และการจัดการสินค้า

4

เงื่อนไขการเข้าร่วมโครงการ

- 1) พื้นที่ทำกินอยู่ในเขตไม่เหมาะสม ซึ่งเกษตรกรตรวจสอบได้จากข้อมูลแผนที่ Agri-Map หรือสอบถามจากเจ้าหน้าที่สถานีพัฒนาที่ดินจังหวัด
- 2) เป็นพื้นที่ที่เกษตรกรทำกินไม่ได้ผล หรือผลผลิตต่ำ
- 3) เกษตรกรสนใจและสมัครใจเข้าร่วม
- 4) ดำเนินการในพื้นที่เกษตรไม่เกิน 15 ไร่ ต่อครัวเรือน
- 5) หลีกเลี่ยงการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินและการผลิตเกษตรกรรมต่อพิจารณา ปริมาณน้ำ แรงงาน และการตลาดด้วย
- 6) เป้าหมายการผลิตเพื่อบริโภค ลดค่าใช้จ่าย และจำหน่ายเป็นรายได้

5

ช่องทางการเข้าร่วมโครงการ

- 1) เจ้าหน้าที่สถานีพัฒนาที่ดิน หน่วยงานอาสา และหน่วยงานสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ทุกจังหวัด ประชาสัมพันธ์ ให้เกษตรกรได้รับรู้เข้าใจ วัตถุประสงค์ของโครงการและประโยชน์ที่จะได้รับ หลีกเลี่ยงการปรับเปลี่ยน เพื่อแจ้งและประสานการเข้าร่วมโครงการ
- 2) ติดต่อหน่วยงานอาสาใกล้บ้าน สถานีพัฒนาที่ดินจังหวัด หรือสำนักงานพัฒนาที่ดินเขต

6

เกษตรกรได้ประโยชน์จากการปรับเปลี่ยน เป็นการผลิตใหม่ที่ดีกว่า

- 1) ต้นทุนการผลิตลดลงในระยะยาว
- 2) ลดความเสียหายหรือความเสี่ยงจากภัยธรรมชาติ
- 3) เป็นการพัฒนารูปแบบ Smart Agriculture
- 4) เกษตรกรสามารถบริหารจัดการพื้นที่ได้ด้วยตนเอง
- 5) สร้างความร่วมมือการผลิตระบบเกษตรปลอดภัยและเกษตรอินทรีย์
- 6) สร้างความมั่นคงทางอาชีพ และเป็นมรดกตกทอดสู่ลูกหลานสืบไป
- 7) ครอบคลุมรอบรุ่น ชุมชนเข้มแข็ง

4. คำถามที่พบบ่อย ?

Q1: ความเหมาะสมของที่ดินมีกี่ระดับ อะไรบ้าง

A1: การกำหนดระดับความเหมาะสมของที่ดินสำหรับพืชชนิดใดนั้น ได้จำแนกออกเป็น 4 ชั้น ความเหมาะสม คือ

- S1 ชั้นที่มีความเหมาะสมสูง (ไม่มีข้อจำกัด)
- S2 ชั้นที่มีความเหมาะสมปานกลาง (มีข้อจำกัดเล็กน้อย แก้ไขได้)
- S3 ชั้นที่มีความเหมาะสมเล็กน้อย (มีข้อจำกัดแก้ไขได้ยาก ต้องลงทุนสูง)
- N ชั้นที่ไม่มีความเหมาะสม (มีข้อจำกัดที่แก้ไขไม่ได้ หรือต้องลงทุนสูงมาก)

Q2: Agri-Map ต่างจาก Zoning by Agri-Map อย่างไร

A2: - Agri-Map เป็นแผนที่เกษตรเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม (Zoning) ให้สามารถผลิตสินค้าเกษตรตามความเหมาะสมของพื้นที่ ซึ่งเป็นการใช้ประโยชน์ที่ดินให้เกิดประโยชน์สูงสุด

- Zoning by Agri-Map เป็นโครงการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรมตามแผนที่ Agri-Map เพื่อสนับสนุน ส่งเสริม ให้เกษตรกรปรับเปลี่ยนการผลิตในพื้นที่ไม่เหมาะสม เป็นการผลิตที่เหมาะสมสอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่ตลาดและตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

Q3: เกษตรกรจะได้ประโยชน์อะไรจากแผนที่ Agri-Map

A3: เกษตรกรสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม โดยปรับเปลี่ยนพื้นที่ไม่เหมาะสมในการปลูกพืชเดิมมาปลูกพืชใหม่ที่เหมาะสมตามศักยภาพของพื้นที่ เป็นการใช้พื้นที่เกษตรกรรมให้เกิดประโยชน์สูงสุด เพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ลดความเสี่ยง และเกษตรกรมีรายได้เพิ่มมากขึ้น นำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

Q4: ประชาชนจะเข้าถึงแผนที่ Agri-Map ได้อย่างไร

A4: ประชาชนเข้าถึงข้อมูลได้สะดวก รวดเร็ว และใช้งานได้ง่ายขึ้น ผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ในเว็บไซต์ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ <http://agri-map-online.moac.go.th> สำหรับ Agri-Map online (เปิดด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ หรือแท็บเล็ต) และแอปพลิเคชัน Agri-Map mobile สำหรับระบบสมาร์ตโฟน

Q5: ข้อมูล Agri-Map บางบริเวณไม่ทันสมัย จะเชื่อได้อย่างไร

A5: ข้อมูลแผนที่เกษตรที่กรมฯ ต่าง ๆ ดำเนินการนั้นเป็นข้อมูลทางวิชาการรายละเอียดสูงสุดในมาตราส่วน 1:25,000 ซึ่งเป็นข้อมูลที่ใช้นำทางบอกโซนกว้าง ๆ ให้เจ้าหน้าที่ในสนามพิจารณาในพื้นที่จริงอีกครั้ง ผู้ใช้ในสนามต้องพิจารณาองค์ประกอบอื่นในพื้นที่ด้วย หากมีเหตุผลที่เห็นว่าดำเนินการได้ก็ให้หมายเหตุประกอบไปด้วย เช่น

- เกษตรกรต้องการปรับเปลี่ยนเพื่อผลตอบแทนที่คิดว่าดีกว่าเดิม เพราะพืชเดิมราคาต่ำมาก
- เมื่อพิจารณาลักษณะดิน น้ำ ในพื้นที่จริงแล้วควรปรับเปลี่ยน เพราะเป็นส่วนที่แผนที่เดิมไม่มีรายละเอียดเพียงพอหรือเป็นลักษณะพื้นที่ส่วนน้อยที่ปะปนกับข้อมูลส่วนใหญ่
- มีโอกาสทางการตลาดที่ดีกว่าพืชเดิมมาก

Q6: ข้อมูลใน Agri-Map บอกอะไรได้บ้าง

A6: - ใช้บอกสถานการณ์ปัจจุบันว่า พื้นที่เราปลูกอะไรอยู่ เท่าไร

- โอกาสของพืชอื่น นอกจากพืชปัจจุบันนี้มีอะไรบ้าง (เหมาะสมดี-ปานกลาง)
- จะเปลี่ยนจากพืชไปเลี้ยงสัตว์หรือประมง มีข้อจำกัดไหม เป็นไปได้ไหม
- พื้นที่ที่ไม่เหมาะสมมีอยู่บริเวณใด เช่น ไม่เหมาะสมสำหรับข้าวแล้วเหมาะสมกับพืชใดอีกบ้าง
- ข้อมูลการตลาดไม่มีใน Agri-Map ดังนั้นเจ้าหน้าที่ในพื้นที่ต้องพิจารณาร่วมด้วยว่าควรปลูกอะไร ที่ให้ผลผลิตดี ขายได้ และมีกำไร ตลอดจนมีการจัดการและใช้ต้นทุนสูงหรือไม่ คำนวณค่าแก่การลงทุนหรือไม่

Q7: Agri-Map กับ AI เหมือนหรือต่างกันอย่างไร

A7: Agri-Map เป็นฐานข้อมูลเชิงพื้นที่ทางด้านการเกษตรจำนวนมากจากหลายหน่วยงานในกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ข้อมูลถูกพัฒนาเป็น Information ที่ง่ายต่อการเข้าถึงโดยใช้ขอบเขตการปกครอง ตำบล อำเภอ จังหวัด เป็นขอบเขตนำในการค้นหาข้อมูล แต่ Agri-Map ยังมีจุดอ่อนที่ไม่สามารถสังเคราะห์ข้อมูลได้สำเร็จรูปตามความต้องการของลูกค้าที่มีความหลากหลาย ซึ่ง AI จะมีความสามารถในการสังเคราะห์ได้ดีกว่า อย่างไรก็ตามข้อมูลจาก Agri-Map ก็จะเป็นฐานให้กับ AI สังเคราะห์ได้ตามความต้องการต่อไป

Q8: พื้นที่เพาะปลูกไม่เหมาะสมอยู่ในเขตป่าตามกฎหมาย แต่ได้รับอนุญาต ให้ทำกินได้ เช่น โครงการที่สูง โครงการ คทช. เข้าร่วมได้ไหม

A8: เบื้องต้นตามนโยบายให้ส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานด้านเกษตรแก่เกษตรกรที่มีเอกสารสิทธิ์เท่านั้น เพื่อป้องกันการบุกรุกป่า แต่หากเป็นพื้นที่ที่ได้รับอนุญาตตามกฎหมายแล้ว อาจจะเข้าร่วมได้ในระยะต่อไป

Q9: หากเกษตรกรประสงค์จะปรับเปลี่ยน แঙ্গความประสงค์ได้ที่ใด มีกระบวนการทำอย่างไร

A9: หากเกษตรกรมีความประสงค์จะปรับเปลี่ยนพื้นที่ที่สามารถแจ้งความจำนงผ่านทางสถานีพัฒนาที่ดิน หมอดินอาสาแต่ละจังหวัด รวมทั้งหน่วยงานในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เจ้าหน้าที่จะให้คำแนะนำโดยการอบรมให้ความรู้ รวมถึงการสนับสนุนปัจจัยการผลิตบางส่วน เช่น พันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ พันธุ์ปลา สารปรับปรุงดิน เป็นต้น ในกิจกรรมที่เกษตรกรสนใจปรับเปลี่ยน

Q10: จากการดำเนินงานที่ผ่านมา ผลตอบรับจากเกษตรกรเป็นอย่างไรบ้าง

A10: สำหรับเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการปรับเปลี่ยนกับกรมพัฒนาที่ดิน เกษตรกรมีความพอใจสูง โดยเฉพาะเกษตรกรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เมื่อปรับเปลี่ยนจากที่นาไม่เหมาะสมเป็นเกษตรผสมผสานทำให้ที่ดินเก็บกักน้ำได้ ปลูกพืชได้หลายชนิด มีน้ำสำหรับเลี้ยงปศุสัตว์ เลี้ยงปลา เลี้ยงกบ ครอบครัวยังมีความมั่นคงในอาชีพเกษตร เกษตรกรจากท้องที่ใกล้เคียงแจ้งความจำนงขอเข้าร่วมโครงการเป็นจำนวนมาก

5. ตัวอย่างแบบงานจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำของโครงการฯ

แบบงานจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ
โครงการจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำเพื่อปรับปรุงสภาพการเกษตร
ผลิตในพื้นที่เหมาะสม (N) ตาม Agri - Map
ปีงบประมาณ ๒๕๖๓

รายการประมาณราคางานพร้อมแบบก่อสร้าง

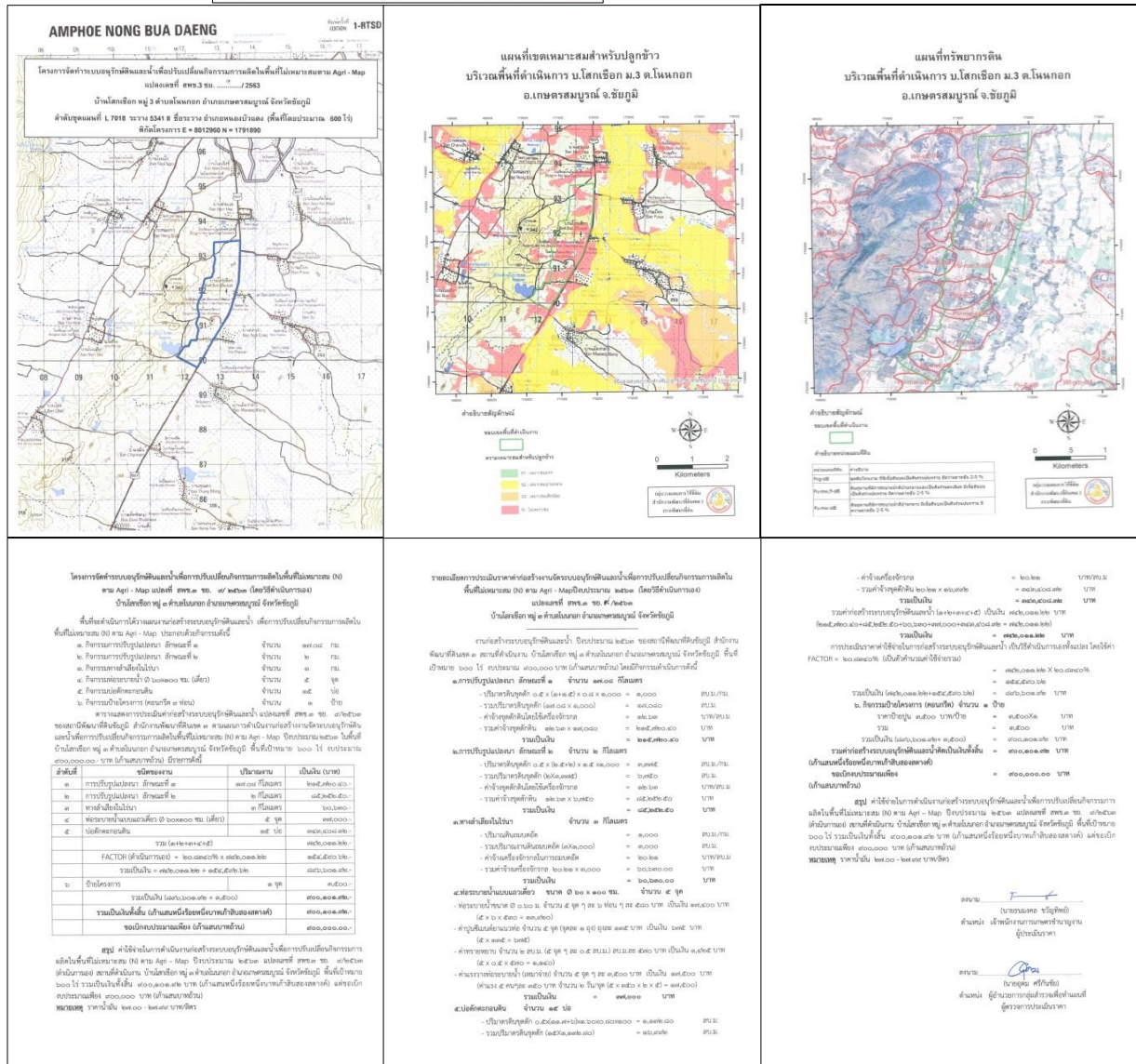
สถานีพัฒนาที่ดินชัยภูมิ แแปลงเลขที่ สพช.๓ ขย. ๔/๒๕๖๓
(วิธีการดำเนินการเอง)

บ้านโลกเจ็ท หมู่ที่ ๓ ตำบลโนนกกอก
อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ
พื้นที่เป้าหมาย ๖๐๐ ไร่ งบประมาณ ๕๐๐,๐๐๐.๐๐ บาท

สถานีพัฒนาที่ดินชัยภูมิ **กรมพัฒนาที่ดิน**
สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต ๓ **กระทรวงเกษตรและสหกรณ์**

<https://qr.go.page.link/NgL25>

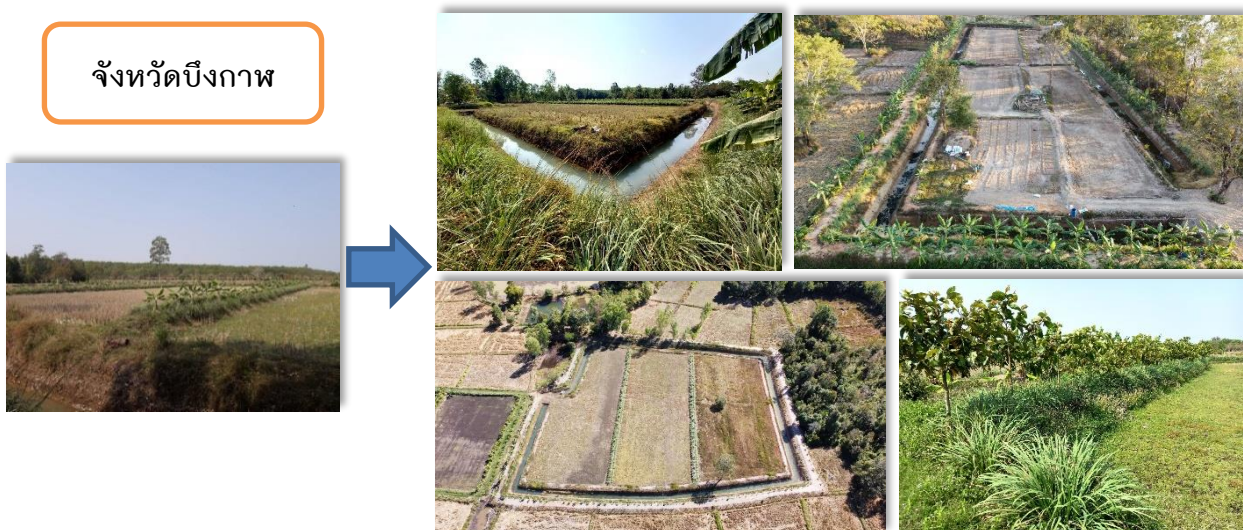

6. ภาพกิจกรรมการปรับเปลี่ยน (พื้นที่ไม่เหมาะสมในการปลูกข้าวปรับเปลี่ยนเป็นเกษตรผสมผสาน)

จังหวัดขอนแก่น

จังหวัดบึงกาฬ

จังหวัดหนองบัวลำภู

จังหวัดยโสธร

จังหวัดร้อยเอ็ด

จังหวัดหนองคาย

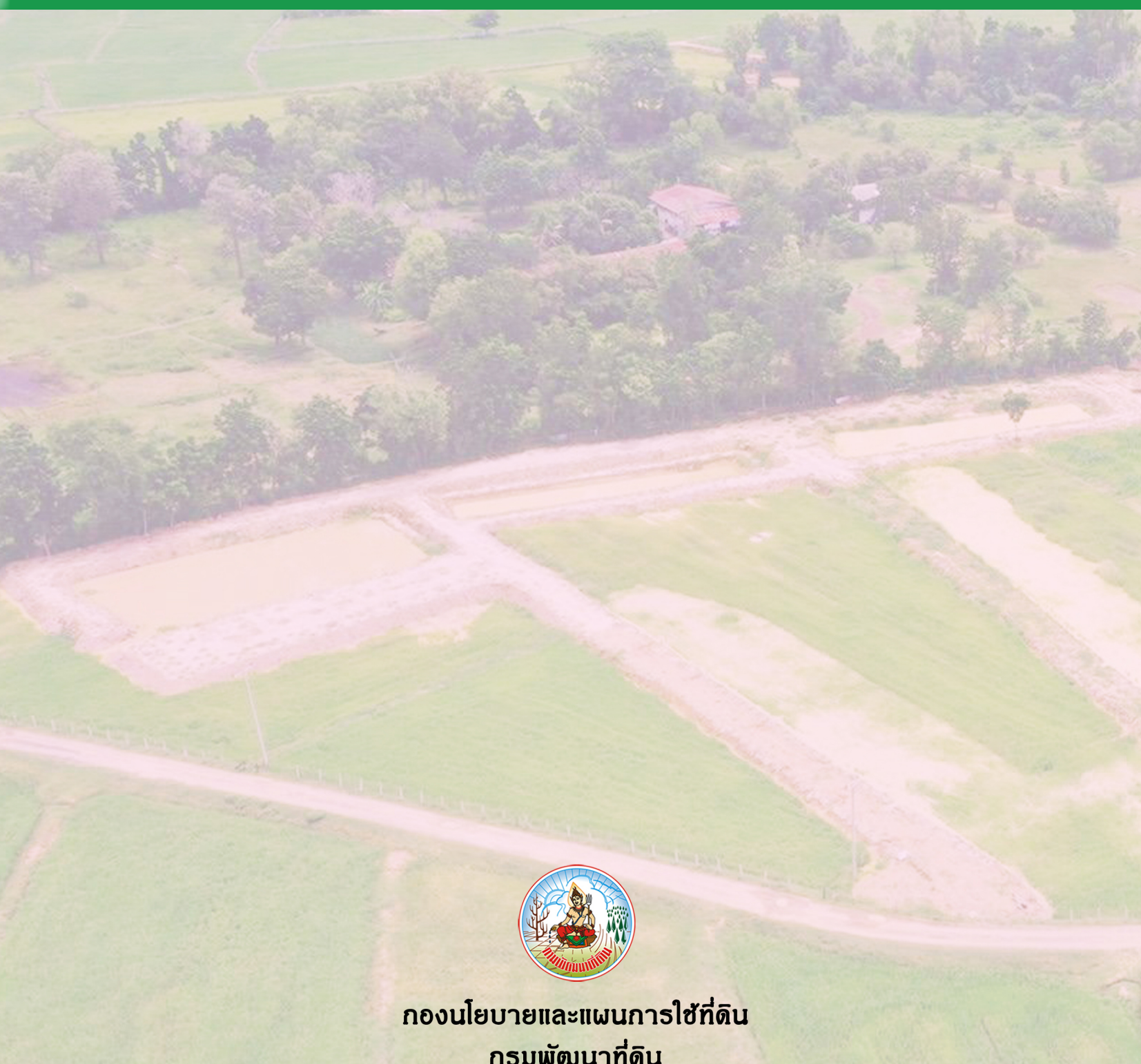
คณะผู้จัดทำ

ที่ปรึกษา

นางสาวเบญจพร	ชาครานนท์	อธิบดีกรมพัฒนาที่ดิน
นายสถาพร	ใจอารีย์	รองอธิบดีกรมพัฒนาที่ดินด้านวิชาการ

ผู้จัดทำ

นายสมศักดิ์	สุขจันทร์	ผู้อำนวยการกองนโยบายและแผนการใช้ที่ดิน
นางสาวนฤมล	หวัะสุวรรณ	รักษาราชการแทน ผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 2
นายศรจิตร์	ศรีณรงค์	ผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 4
นายสุรินทร์	ไวยเจริญ	รักษาราชการแทน ผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 9
นายศรีศักดิ์	ธานี	ผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 12
นางนิตา	มีแสง	ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการดินด้วยระบบพืช กองวิจัยและพัฒนาการจัดการที่ดิน
จ.ส.อ.ราชวัลย์	กันภัย	ผู้เชี่ยวชาญด้านสำรวจและทำแผนที่ภาพถ่าย สำนักเทคโนโลยีการสำรวจและทำแผนที่
นายนันทพล	หนองหาร พิทักษ์	รักษาราชการ ผู้เชี่ยวชาญด้านวางแผนการใช้ที่ดิน กองนโยบายและแผนการใช้ที่ดิน
นายถวิล	หน่อคำ	รักษาราชการ ผู้เชี่ยวชาญด้านสำรวจจำแนกดิน กองสำรวจดินและวิจัยทรัพยากรดิน
นายวรัญญู	บัวขาว	ผู้อำนวยการกลุ่มวิศวกรรมและเทคโนโลยี สำนักวิศวกรรมเพื่อการพัฒนาที่ดิน
นางสาวกรรณิศา	สฤกษ์ศิริ	ผู้อำนวยการกลุ่มนโยบายและวางแผนการใช้ที่ดิน กองนโยบายและแผนการใช้ที่ดิน
นางสาวอมรรัตน์	สระเพ็ชร	นักวิชาการเกษตรชำนาญการพิเศษ กองนโยบายและแผนการใช้ที่ดิน
นางวิรัชกานต์	พุ่มทอง	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการพิเศษ กองนโยบายและแผนการใช้ที่ดิน
นางลาวรรณ	สุวรรณประภา	นักสำรวจดินปฏิบัติการ กองนโยบายและแผนการใช้ที่ดิน

**กองนโยบายและแผนการใช้ที่ดิน
กรมพัฒนาที่ดิน**

ถนนพหลโยธิน แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900

<http://www.ddd.go.th>